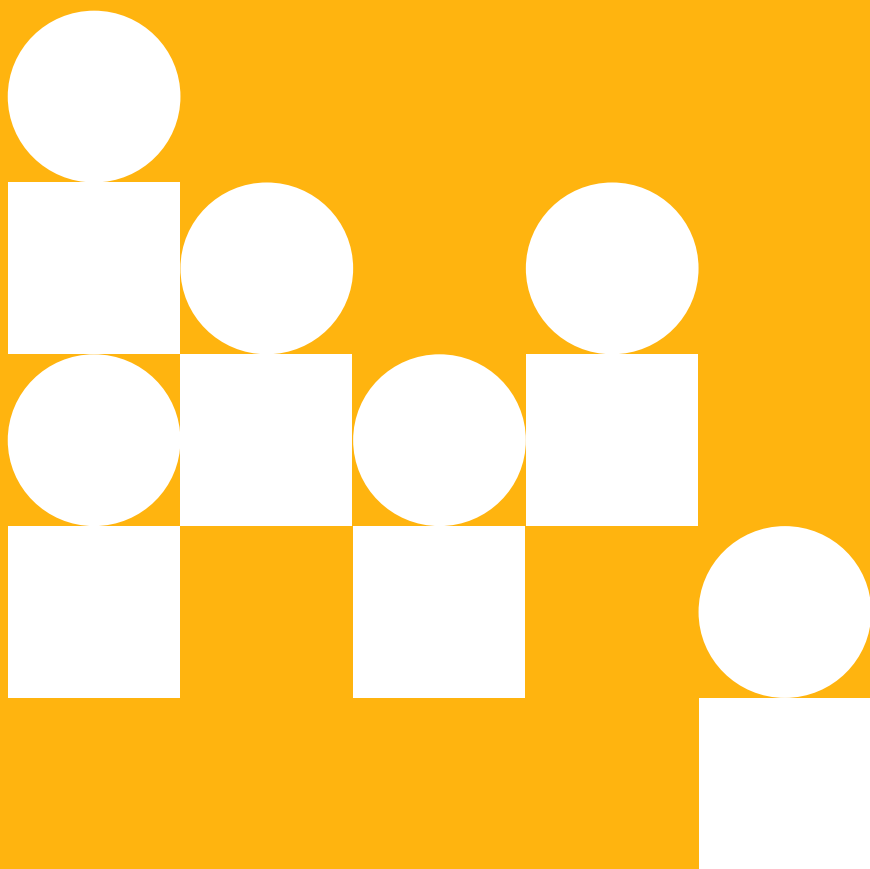

Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja u 2017. godini

4	Impressum
5	Lista kratica
6	Uvod
7	Metodologija
9	Društveni, ekonomski i politički kontekst
11	Međunarodni instrumenti, zakoni, javne politike i institucije
13	Pravo na participaciju, branitelji ljudskih prava i civilno društvo
13	Pravo na glasovanje
13	Sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i mirnog prosvjedovanja
14	Participacija u javnom životu
15	Branitelji ljudskih prava
16	Sloboda udruživanja i poticajno okruženje za razvoj civilnog društva
17	Vjerska prava i slobode
18	Medijske slobode
20	Sigurnost i ljudska prava
21	Pravosuđe i ljudska prava
22	Procesna prava osumnjičenika i okrivljenika
24	Prava žrtava kaznenih djela
26	Tranzicijska pravda i suočavanje s prošlošću
28	Pravo na adekvatan životni standard
28	Pravo na stanovanje i zaštitu imovine
29	Financijsko kreditiranje
29	Prava radnika
30	Mjera aktivne politike zapošljavanja mladih
31	Ljudska prava i okoliš

32	Obrazovanje i ljudska prava
33	Reforma obrazovanja
34	Građanski odgoj i obrazovanje i zdravstveni odgoj
35	Zdravstvo i ljudska prava
35	Primarna zdravstvena zaštita
35	Pristup zdravstvu i dostupnost informacija
36	Liječenje zloćudnih, rijetkih i autoimunih bolesti
37	Mentalno zdravlje
38	Prava žena
38	Reproduktivna prava, trudnoća i majčinstvo
40	Rodno uvjetovano nasilje i nasilje u obitelji
42	Prava zatvorenica
43	Žene na tržištu rada
44	Prava seksualnih radnica
45	Prava djece
46	Sustav udomiteljstva i posvojenja
47	Nasilje nad djecom i njegova prevencija
48	Maloljetničko sudovanje
49	Prava osoba s invaliditetom
50	Infrastrukturne prepreke
51	Pristup uslugama
52	Prava osoba sa senzornim oštećenjima
53	Žene s invaliditetom
54	Prava LGBTIQ osoba
56	Prava beskućnika
57	Prava izbjeglica
57	Pristup pravu na međunarodnu zaštitu
58	Pristup teritoriju Hrvatske i ilegalna protjerivanja
59	Proces i aspekti integracije u društvo
63	Prava nacionalnih manjina
64	Romska nacionalna manjina
65	Srpska nacionalna manjina

Izdavač: Kuća ljudskih prava Zagreb
Selska cesta 112 a/c, 10000 Zagreb
www.kucaljudskihprava.hr

Za izdavača: Ivan Novosel
Uredništvo: Ivan Novosel, Sara Sharifi, Ivana Vejić

Istraživački tim: Klara Horvat, Dženana Kalamujić,
Antonio Katavić, Sara Sharifi, Ivana Vejić

Lektura i korektura: Sara Sharifi
Dizajn i prijelom: Radnja, Antonio Karača
Tisak: ACT Printlab d.o.o.
Naklada: 300
ISSN: 1848-8994

Zagreb, ožujak 2018.

Kuća ljudskih prava je Centar znanja u području zaštite i promicanja ljudskih prava u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnoga društva.

Izdavanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Kuće ljudskih prava Zagreb i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva.

Kuća ljudskih prava Zagreb je organizacija za ljudska prava osnovana 2008. godine kao mreža organizacija civilnog društva s ciljem zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Vizija KLJP-a je izgradnja demokratskog, pluralističkog i inkluzivnog društva utemeljenog na vrijednostima zaštite ljudskih prava, vladavine prava, socijalne pravde i solidarnosti. Istraživanjem, monitoringom, javnim zagovaranjem i edukacijama, KLJP doprinosi zaštiti, promicanju, razvitku i unapređivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda. Objavlivanjem godišnjih pregleda stanja ljudskih prava, tematskih izvještaja i podnesaka doprinosimo izradi kvalitetnijih zakona i javnih politika.

KUĆA LJUDSKIH PRAVA ZAGREB
Članica Human Rights House Network

Lista kratica

AZOO

Agencija za odgoj i obrazovanje

ESLJP

Europski sud za ljudska prava

EU

Europska unija

FINA

Financijska agencija

HDZ

Hrvatska demokratska zajednica

HRT

Hrvatska radiotelevizija

HZZO

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje

MORH

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske

MUP

Ministarstvo unutarnjih poslova

MZO

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

RH

Republika Hrvatska

SOA

Sigurnosno-obavještajna agencija

SOR

Stručno osposobljavanje radnika

UN

Ujedinjeni narodi

UZOPNM

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina

ZKP

Zakon o kaznenom postupku

Uvod

1. Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja za 2017. godinu godišnji je izvještaj Kuće ljudskih prava Zagreb i partnerskih organizacija civilnog društva posvećenih zaštiti i promicanju ljudskih prava u različitim područjima društvenog života. Cilj ovakvog sveobuhvatnog i sistematičnog godišnjeg pregleda jest pružanje uvida u kršenja, probleme, izazove i prijevore koji postoje u području zaštite i promicanja ljudskih prava u prošloj godini.
2. Ovaj izvještaj nastao je na temelju cjelogodišnjeg monitoringa i saznanja prikupljenih od relevantnih dionika iz organizacija civilnog društva i akademske zajednice koji se u svom radu bave ljudskim pravima. Iako opsežan, ovaj izvještaj nema pretenziju tvrditi da obuhvaća sva kršenja i probleme ljudskih prava u 2017. godini.
3. Izrazi korišteni u ovom izvještaju, bilo da su iskazani u muškom ili ženskom rodu, odnose se kao neutralni na sve osobe, izuzev dijelova ovog izvještaja koji tematiziraju kršenja i probleme ljudskih prava žena.
4. Ovaj izvještaj ne bi bilo moguće izraditi bez suradnje i pomoći suradnih organizacija i pojedinaca. Ovim putem se posebno zahvaljujemo sljedećim organizacijama civilnog društva: Ambidekster klub, B.a.b.e. - Budi aktivna. Budi emancipiran, Brid – Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju, Centar za mirovne studije, CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Documenta – centar za suočavanje s prošlošću, Dugine obitelji, Eko Zadar, GONG, Hrabri telefon, Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara – HUPT, Hrvatski savez gluhoslijepih osoba Dodir, Hrvatsko novinarsko društvo, Inicijativa mladih za ljudska prava, Institut za društvena istraži-

vanja, Institut za političku ekologiju, Koalicija udruga u zdravstvu, Mreža mladih Hrvatske, Roditelji u akciji – RODA, Romsko nacionalno vijeće, Savez društava Naša djeca Hrvatske, Savez udruga za autizam Hrvatske, Slagalice – Zaklada za razvoj lokalne zajednice, SOS Dječje selo, SOS Rijeka – centar za nenasilje i ljudska prava, Srpsko narodno vijeće, Udruga Blokirani, Udruga BoliMe, Udruga Franak, Udruga Korak po korak, Udruga LORI, Udruga Most, Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež, Udruga za podršku žrtvama i svjedocima, Udruga za promicanje istih mogućnosti – UPIM, Udruženje Djeca prva, Zagreb Pride, Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske – SOIH, Zaklada Solidarna, Zelena akcija, Ženska soba – Centar za seksualna prava; te znanstvenicima: doc. dr. sc. Zoran Burić i prof. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i volonterki Diani Radobuljac.

Metodologija

5. Metodološki okvir ovog izvještaja utemeljen je na Univerzalnom indeksu ljudskih prava Ujedinjenih naroda, ali uzimajući u obzir specifičan kontekst Hrvatske, odnosno fokusirajući se na ona područja života u kojima postoje kontinuirani sistemski problemi i kršenja ljudskih prava. UN-ov indeks obuhvaća sve relevantne norme i standarde globalnog sustava zaštite ljudskih prava na jednom mjestu i prikladan je za istraživačke svrhe u gotovo svakom nacionalnom kontekstu. Istraživanje koje je prethodilo izradi i objavi ovog izvještaja sastojalo se od dviju faza.
6. Prva faza istraživanja odnosi se na cjelodni napor prikupljanja podataka i relevantnih informacija o kršenju ljudskih prava u

onim područjima koja su u skladu s misijom i vizijom Kuće ljudskih prava Zagreb. Informacije smo prikupljali iz sekundarnih izvora, odnosno praćenjem medija i službenih objava i izvještaja državnih tijela, uključujući pravobraniteljstva, pregledom izvješća organizacija civilnog društva te konzultiranjem relevantnih legislativnih i programskih dokumenata.

7. Sistematiziranje saznanja iz prve istraživačke faze bio je uvod u drugu u kojoj su smo osmislili protokol polu-strukturiranog intervjua. Intervjue smo proveli s relevantnim akterima iz organizacija civilnog društva i akademske zajednice, i to na početku 2018. godine kako bi se sugovornici osvrnuli na minulo razdoblje i izdvojili najvažnije probleme na koje su nailazili u svome radu, a s fokusom na ljudska prava. Proveli smo 60 polu-strukturiranih intervjua s akterima iz ukupno 46 organizacija. Podaci dobiveni iz prve faze istraživanja triangulirani su s empirijski prikupljenim podacima.
8. Nacrt izvještaja poslali smo intervjuiranim akterima na čijim smo iskazima utemeljili nalaze izvještaja kako bi verificirali nalaze i ispravili pogrešno interpretirane dijelove ili faktografiju. Pristigle smo komentare razmotrili te uvrstili u izvještaj kako bismo ga učinili što točnijim, ali i participativnijim. Načelo participativnosti izuzetno je važno za izradu ovog izvještaja te on zato i jest utemeljen na iskazima organizacija civilnog društva i članova akademske zajednice. Organizacije i ostali akteri s kojima smo razgovarali u svojem su radu posvećeni stvaranju tolerantnog, pravednog, inkluzivnog i otvorenog društva, što su ujedno vrijednosti koje dijeli i zastupa Kuća ljudskih prava Zagreb te su zbog toga i izabrane u istraživački uzorak

Društveni, ekonomski i politički kontekst

9. Uz stagnaciju socio-ekonomskih prilika, u Hrvatskoj je sve prisutnija snažna polarizacija na konzervativne i liberalne vrijednosti, što se neminovno odražava i na razumijevanje ljudskih prava koje je, uslijed takvih društvenih okolnosti, postalo izuzetno politički opterećeno pitanje.
10. Na socio-ekonomske prilike u 2017. utjecala je dugogodišnja opterećenost gospodarstva brojnim strukturnim problemima koji otežavaju ostvarivanje socijalnih i ekonomskih prava svih društvenih skupina. Ekonomska situacija ima posebno negativan utjecaj na ostvarivanje prava na adekvatan životni standard i prava na pristup socijalnim uslugama različitih ugroženih društvenih skupina. Relativno visoka stopa nezaposlenosti mladih onemogućuje ih u ostvarivanju prava na adekvatan životni standard, prije svega prava na rad i prava na stanovanje.
11. Loše socio-ekonomske prilike građana predstavljaju olakotnu okolnost za jačanje onih društvenih skupina koje pozivaju na povratak tradicionalnim vrijednostima. U tom kontekstu te skupine nastoje redefinirati ljudska prava relativizirajući ih kao uvjetovana i limitirana kulturom, tradicijom, religijom i suverenosti svake nacije. Tako podrivaju temeljnu premisu da su ljudska prava univerzalna i jednaka za sve, neovisno o bilo kakvim identitetskim odrednicama. Prva na udaru takve retorike su ljudska prava ranjivih i manjinskih društvenih skupina, poput prava žena na seksualno i reproduktivno zdravlje, prava LGBTIQ osoba i prava pripadnika nacionalnih i etničkih manjina.

12. Ultrakonzervativne i klerikalne organizacije civilnog društva sustavno iskrivljavaju i zloupotrebljavaju jezik i standarde ljudskih prava kako bi ograničile prava drugih i drugačijih. Tako se u javnom diskursu protivljenje Istanbulskoj konvenciji ili Nacionalnom planu za borbu protiv diskriminacije argumentiralo njihovom nekompatibilnošću s hrvatskim vrijednostima, dok se zabrana pobačaja osporavala pravom ‘nerodenog djeteta’ na život. Sličnim se argumentima nastojalo onemogućiti uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja i zdravstvenog odgoja.
13. Zagovaratelji relativiziranja ljudskih prava zastupljeni u Hrvatskom saboru i parlamentarnoj većini onemogućavali su popravljjanje štete koja je u području ljudskih prava učinjena tijekom iliberalne vladavine Domoljubne koalicije u 2016. godini. Tako je na unutarnje-političkom planu Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije¹ donesen u klimi političkih previranja, a iste okolnosti nisu zaobišle ni reformu obrazovanja koja još uvijek nije usvojena. Snažan konzervativni zaokret doživjela je i vanjska politika u 2017. godini po pitanju hrvatskih prioriteta u kontekstu članstva u Vijeću za ljudska prava Ujedinjenih naroda.
14. Ljudska prava nisu bila prioritet Vlade što je jasno vidljivo iz izostanka rada na kreiranju novih javnih politika u području ljudskih prava, poput Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava, Nacionalne politike ravnopravnosti spolova i sl. Također, još uvijek nije usvojena ni Strategija za razvoj poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva.
15. Navedena društvene, ekonomske i političke tendencije, s naglaskom na nisku razinu političke motivacije za rješavanjem nagomilanih problema, relativiziranje ljudskih prava te nisku razinu građanskih kompetencija, posebice kod mladih, predstavljaju dugoročan izazov za održivi demokratski

1. Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2017/11%20studenj/69%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//69%20-%2011.pdf>

razvoj hrvatskog društva temeljen na poštovanju, zaštiti i promociji ljudskih prava.

Međunarodni instrumenti, zakoni, javne politike i institucije

- 16.** Ni u 2017. godini Hrvatska nije poduzela potrebne aktivnosti za ratifikaciju međunarodnih konvencija za zaštitu ljudskih prava koje je Vlada potpisala, odnosno Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnih nestanka i Europske socijalne povelje (revidirane). Premda je, prema najavama, Hrvatski sabor trebao potkraj 2017. godine odlučivati o ratifikaciji Konvencije Vijeća Europe o prevenciji i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), to nije učinjeno.
- 17.** Također, Hrvatska još uvijek nije službeno prihvatila čl. 14 Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, što hrvatskim građanima onemogućuje podnošenje pritužbi UN-ovom Odboru za eliminaciju rasne diskriminacije.
- 18.** Iako je podržala nacrt prijedloga Fakultativnog protokola Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Hrvatska ni u 2017. godini nije pristupila potpisivanju Protokola. Također, Hrvatska nije potpisala ni Međunarodnu konvenciju za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji.
- 19.** I uz višegodišnje kašnjenje, Hrvatska ni u 2017. godini nije podnijela periodične izvještaje o implementaciji Međunarodne konvencije o eli-

minaciji svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima te Fakultativnog protokola Konvencije o pravima djeteta o trgovini djecom, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji.

20. Hrvatska ne čini dovoljno kako bi diseminirala međunarodne konvencije za ljudska prava kojih je članica, odnosno preporuke i mišljenja UN-ovih odbora nisu sustavno prevođena na hrvatski jezik i prosljeđena nadležnim državnim institucijama i općoj javnosti.
21. Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije² donesen je s velikim zakašnjenjem - u prosincu 2017., odnosno godini kada se već trebao i provoditi. Donošenje Nacionalnog plana obilježili su politički i društveni pritisci kako bi se uklonili pojmovi 'rod', 'rodne manjine' i 'rodni identitet' kao temelji za diskriminaciju.
22. Ni u 2017. godini nije donesena Nacionalna politika za ravnopravnost spolova koja je istekla još 2015. godine³. Izostanak tog temeljnog strateškog dokumenta Ured za ravnopravnost spolova adresirao je jedino pozivom za imenovanje udruga u Radnu skupinu⁴, međutim daljnji se pomaci nisu dogodili. Ignoriranjem donošenja Nacionalne politike Hrvatski sabor diskriminaciju žena i uspostavljanje stvarne ravnopravnosti spolova stavlja u sporedan plan i dodatno pridonosi stvaranju nepovoljne društvene klime za žene.
23. Posebno zabrinjava što se ni u 2017. godini nije započelo s procesom izrade novog Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava premda je posljednji takav dokument istekao još 2016. godine.
24. Prošla je godina bila prva godina trogodišnjeg mandata Hrvatske u Vijeću UN-a za ljudska prava. Dosadašnjim članstvom u Vijeću, Hrvatska se nije istaknula preuzimanjem inicijative u nekom specifičnom području niti je

2. Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/11%20studenj/69%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//69%20-%2011.pdf>

3. Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine (NN 88/11)

4. Javni poziv za dostavu iskaza interesa i podnošenja prijedloga za imenovanje udruga u Radnu skupinu za izradu Nacionalne politike za ravnopravnost spolova, za razdoblje od 2017. do 2020. godine, <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/javni-poziv-za-dostavu-iskaza-interesa-i-podnosenja-prijedloga-za-imenovanje-udruga-u-radnu-skupinu-za-izradu-nacionalne-politike-za-ravnopravnost-spolova-za-razdoblje-od-2017-do-2020-godine/2979>

zabilježeno eksplicitnije i odlučnije izražavanje stavova. Aktivnosti Hrvatske u Vijeću nisu vidljive ni prepoznate u domaćoj javnosti, a izostaje i uključivanje organizacija za ljudska prava u program hrvatskog mandata.

Pravo na participaciju, branitelji ljudskih prava i civilno društvo

Pravo na glasovanje

25. Lokalne izbore 2017. godine obilježilo je masovno odjavljivanje birača. U nastojanju da s biračkog popisa uklone birače prijavljene na fiktivnim adresama, službenici MUP-a iz evidencije su izbrisali pozamašan broj birača i na neadekvatan ih način obavijestili o tome. Navedeno je rezultiralo time da su birači tek izlaskom na biračka mjesta uvidjeli da ne mogu dati svoj glas, što predstavlja ozbiljnu ugrozu biračkog prava. Slično je zabilježeno i kod građana koji su tek na graničnim prijelazima doznali da im je promijenjena adresa prebivališta.

Sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i mirnog prosvjedovanja

26. I u 2017. godini jedan od glavnih izazova organizatorima i sudionicima javnih okupljanja predstavlja suradnja s institucijama javne vlasti. Postupak ishoda odobrenja dozvola od gradskih službi radi korištenja javnog prostora vrlo je birokratiziran, nepraktičan, spor i prema stajalištu pojedinih organizatora često pristran.

27. Zabrinjavaju uočeni pokušaji nametanja obveza organizatorima za plaćanjem dodatnih naknada za usluge javnih vlasti vezane uz upravljanje i regulaciju okupljanjem uslijed, primjerice, povećane potrebe angažmana policijskih djelatnika ili dugotrajnijeg zaustavljanja prometa. Kriteriji za izračun naknade nisu jasno definirani, kao ni okolnosti slučaja u kojima bi do naplaćivanja naknade moglo doći. Takve su prepreke u suprotnosti s pravom na slobodu javnog okupljanja koje treba biti podrgnuto minimalnim nužnim ograničenjima.
28. U 2017. godini zabilježen je slučaj prosvjednika koji je u Poreču uzviknuo parolu uvredljivu za vladajuću stranku zbog čega je dobio prekršajnu prijavu i poziv na sud. Navedeno predstavlja neopravdano ograničenje prava na slobodu izražavanja. Dodatno zabrinjavaju i privođenja osoba zbog objavljivanja komentara na društvenim mrežama, koji su ocijenjeni kao vrijeđanje policije.

Participacija u javnom životu

29. Nastavljeno je sužavanje prostora građanske participacije u procesu donošenja zakona i drugih propisa, primjerice na internetskoj platformi e-Savjetovanja. e-Savjetovanja nerijetko traju predugo ili prekratko, a postoji i tendencija njihova raspisivanja u neprikladno vrijeme, primjerice, u ljetnim mjesecima kada velik dio zainteresirane javnosti koristi godišnje odmore. Osim toga, ministarstava se na komentare savjetovanja ne očituju pravovremeno te je zbog otegnutih procesa nemoguće dovršiti i implementirati javne politike.
30. Zabrinjava i činjenica da u proces izrade novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti koji je započeo 2017. godine nisu izravno uključene relevantne organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom prava pacijenata, poput Koalicije udruga u zdravstvu.

Branitelji ljudskih prava

- 31.** I u 2017. godini nastavljen je negativan trend društvene delegitimizacije i demonizacije branitelja ljudskih prava i organizacija civilnog društva te njihovog rada za opće dobro. Učestala metoda delegitimizacije branitelja ljudskih prava jest njihovo etiketiranje kao neprijatelja države, potrošača javnog novca, jugonostalgičara i protivnika Hrvatske.
- 32.** Zabrinjavaju pritisci političara iz redova parlamentarne većine, posebice slučajevi javnog zastrašivanja, omalovažavanja, demoniziranja i diskreditiranja rada na zaštiti i promociji ljudskih prava. Najistaknutiji primjer je izjava HDZ-ova Hrvoja Marušića koji je javno optužio za veleizdaju aktiviste Inicijative mladih za ljudska prava i pozvao na njihovo strijeljanje jer su uputili poziv Vladi da se ispriča žrtvama i obiteljima žrtava ratnih zločina počinjenih za vrijeme i nakon operacije Oluja.
- 33.** Dodatno zabrinjavaju i javne izjave visokih dužnosnika MUP-a koji su bez navođenja konkretnih dokaza insinuirali da neke nevladine organizacije pomažu krijumčarima ljudi. Ovakve neutemeljene izjave predstavljaju pritisak na organizacije koje se bave zaštitom prava izbjeglica.
- 34.** Uz pritiske političara, također zabrinjavaju pritisci privatnih investitora na branitelje ljudskih prava. Posebno su problematični sudski procesi protiv Zelene akcije koje je pokrenuo privatni investitor zbog projekta na Srđu. U kaznenom postupku radi klevete i građanskom postupku radi zahtjeva za naknadu štete, investitor od Zelene akcije potražuje iznos više od 200 000 kuna. Istovremeno, investitor je od trgovačkog suda zatražio donošenje privremene mjere kojom bi se Zelenoj akciji zabranilo aktivističko djelovanje i pravo na slobodu izražavanja za vrijeme realizacije projekta Srđ. Zabrinjava tiha potpora vlasti takvom po-

stupanju investitora što uključuje i potpuni izostanak osude takvog napada na slobodu izražavanja i funkcioniranje demokracije.

Sloboda udruživanja i poticajno okruženje za razvoj civilnog društva

5. Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2017. do 2021. godine, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=5697>

35. Iako je izrada nove Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva⁵ počela još 2016. godine, a javno savjetovanje okončano u rujnu 2017., nova Strategija zbog nedostatka političke volje nije usvojena i nema najava kada bi se mogla naći na sjednici Vlade.
36. I u 2017. godini zabilježeni su problemi u sustavu financiranja organizacija civilnog društva iz javnih izvora. Uočeni nedostaci odnose se na kašnjenja u raspisivanju natječaja za korištenje europskih fondova, prije svega Europskog socijalnog fonda. Negativan utjecaj na dinamiku korištenja sredstava EU-a ima slaba koordinacija nadležnih nacionalnih institucija.
37. Posebno su pogođene okolišne organizacije koje za EU okolišne projekte u okviru LIFE programa moraju osigurati čak 40 posto sufinanciranja. Zbog nepostojanja nacionalnog potpornog mehanizma u okviru resora zaštite okoliša, osiguranje sufinanciranja teško je ostvarivo, što je česti razlog odustanka organizacija od prijavljivanja na navedene natječaje.
38. Organizacije osoba s invaliditetom i tijekom 2017. godine imale su problema u osiguranju održivosti pružanja socijalnih usluga svojim korisnicima zbog nepostojanja sustavnog financiranja. Projektno financiranje i kašnjenje natječaja izravno utječe na veliku fluktuaciju profesionalnog kadra, a samim time ima negativan utjecaj na održivost programa integracije osoba s invaliditetom.
39. Sredinom 2017. godine započeo je rad na izradi novog Zakona o zakladama bez

prethodno provedenog savjetovanja u postupku procjene učinka propisa. Posebno je problematično što u članstvu Radne skupine za izradu Zakona nema ni jednog predstavnika organizacija civilnog društva.

6. Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica (NN 83/02, 73/13)

40. Ni u 2017. godini nisu napravljeni koraci za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj privatne i poduzetničke filantropije za potporu programima organizacija civilnog društva koje štite i promiču ljudska prava. Iznos od 2 posto poreznih olakšica na donacije nedostatan je i daleko ispod europskog prosjeka od 10 posto.

Vjerska prava i slobode

41. Kao ni prijašnjih godina, ni u 2017. nije riješen problem registracije manjinskih vjerskih zajednica koje do 2002. godine nisu bile osnovane ili registrirane kao vjerske zajednice. Zakon⁶ uvjetuje da se one prvo moraju registrirati kao vjerske udruge i djelovati najmanje pet godina prije nego što steknu mogućnost podnošenja zahtjeva državi da ih prizna kao vjerske zajednice. Time su manjinske vjerske zajednice, pogotovo one koje ne pripadaju judeo-kršćanskoj tradiciji, diskriminirane.
42. Još uvijek nije riješeno pitanje vjeronauka u osnovnim školama, odnosno alternativa za djecu koja ga ne pohađaju. U nadležnom Ministarstvu ne postoji politička volja za adresiranjem ovog problema te se rješenja razlikuju od škole do škole, a nerijetko podrazumijevaju 'rupu u rasporedu' za učenike koji ne pohađaju vjeronauk. Time su izravno diskriminirana i djeca i roditelji koji nisu dio većinske vjerske zajednice.

43. Podzastupljenost manjinskih vjerskih zajednica u programskom sadržaju HRT-a dovodi do njihove medijske getoizacije. Manjinske vjerske zajednice zastupljene su u tek dvije emisije koje se emitiraju u neatraktivnim terminima, a nisu zastupljene ni u ostalim programskim sadržajima, primjerice informativnim. HRT time izravno krši dužnost o poticanju pluralizma.

Medijske slobode

44. Nakon što je još krajem 2015. godine okončan proces savjetovanja sa zainteresiranom javnošću, ni u 2017. godini nije donesena medijska strategija čime se stopira proces demokratizacije medija.
45. I u 2017. nastavlja se sužavanje medijskih sloboda. Na ljestvici slobode medija Reportera bez granica Hrvatska se našla na 74. od ukupno 180 mjesta zbog sve aktivnijeg uplitanja vlasti u rad javnih medija te napada i zastrašivanja novinara, pogotovo onih koji istražuju kontroverzne teme poput ratnih zločina, organiziranog kriminala ili korupcije.
46. Internetska stranica safejournalists.net objavila je kako je u 2017. godini prijavljeno 16 slučajeva napada, zastrašivanja, prijetnji fizičkim napadima i napada na imovinu novinara u Hrvatskoj. Iznimno su zabrinjavajuće prijetnje smrću na društvenim mrežama novinarima Jurici Pavičiću, Nataši Božić, Maji Sever te Aleksandru Stankoviću, kao i fizički napad na reporterski tim Nove TV, paljenje srpskog tjednika Novosti i težak fizički napad na novinara Dragu Miljuša. Posebno zabrinjava slučaj fizičkog napada požeškog gradonačelnika Vedrana Neferovića na novinara Mladena Mirkovića.

47. I u 2017. godini rad novinara, posebice istraživačkih, otežavaju tužbe za klevetu, uvredu i sramoćenje, što kao posljedicu ima cenzuru, autocenzuru i ugrožavanje slobode medija. Prema podacima Ministarstva pravosuđa, u prvom tromjesečju 2017. godine pred općinskim sudovima u Hrvatskoj u tijeku je bilo 100 kaznenih postupaka protiv novinara za kaznena djela povrede časti i ugleda.
48. U više navrata tijekom 2017. godine premijer Plenković i ministar Krstičević neke medije i novinare indirektno su optužili za hibridno djelovanje. Zabrinjava činjenica da najviši nositelji izvršne vlasti kritičko razmišljanje koje propitkuje politiku aktualne Vlade stigmatiziraju kao napad na nacionalne interese.
49. Uredništvo srpskog tjednika Novosti u 2017. godini optuženo je za netrpeljivost prema hrvatskom narodu i iz nacionalističkih je krugova zatražena obustava njihova financiranja. Time je inicirana serija verbalnih napada te podnošenje kaznene prijave protiv novinara, a Novosti se zbog tekstova kojima su upozoravali na negativne trendove u društvu – fašizaciju, klerikalizaciju i radikalni konzervativizam - suočavaju i s brojnim tužbama privatnih osoba koje potražuju značajna novčana sredstva.
50. Nastavlja se politizirano upravljanje HRT-om koje dovodi do erozije kvalitete njegovih programa i u konačnici do pada gledanosti. Primjeri ovog su ukidanje emisije Hrvatska uživo, kao i dviju emisija Ljubice Letinić te postupanje HRT-a prema Miodragu Šikanjiću i Aleksandru Stankoviću. I dalje ostaje problem izloženosti programa javnog servisa političkom utjecaju zbog načina izbora ravnatelja HRT koji se vrši običnom parlamentarnom većinom.
51. Rad neprofitnih medija otežan je i njihova je egzistencija ugrožena zbog inercije institucija koje ni u 2017. godini nisu raspisale natječaj za korištenje fonda za medije zajednice

u sklopu Europskog socijalnog fonda. Time su neprofitni mediji dovedeni u nezavidnu financijsku situaciju zbog čega su prisiljeni smanjiti obujam svog djelovanja ili se ugasiti.

7. Zakon o civilnoj službi (NN 25/03)

Sigurnost i ljudska prava

- 52.** Ostvarivanje prava na priziv savjesti bilo je tijekom 2017. godine otežano. Budući da je Povjerenstvo za civilnu službu imenovano s nekoliko mjeseci zakašnjenja, brojni građani nisu mogli uložiti priziv savjesti. Međutim, i nakon što je imenovano, Povjerenstvo nije u razumnom vremenskom roku odlučivalo o zahtjevima građana zbog čega su pojedine osobe bile obvezne odraditi vojnu službu iako su prethodno uložile priziv savjesti. Dodatno, MORH nije informirao građane o njihovom pravu na priziv savjesti ni o proceduri njegova ulaganja, a informiranje je izostalo i prilikom upisa novaka u vojnu evidenciju, a što je zakonska obaveza MORH-a⁷. Konačno, do kraja 2017. godine Vlada nije imenovala Povjerenstvo za žalbe koje bi odlučivalo o žalbama na odluke Povjerenstva za civilnu službu.
- 53.** Ni u 2017. godini u Hrvatskoj nije funkcionirao građanski nadzor nad sigurnosno-represivnim aparatom. Hrvatski sabor još uvijek nije donio odluku o izboru novih članova Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija, a Vijeće za građanski nadzor nad primjenom pojedinih policijskih ovlasti nije konstituirano već dvije godine. Slijedom navedenog, evidentno je da se građanski nadzor u praksi ne provodi.
- 54.** Hrvatska ima deficite u strateškom upravljanju krizama i koordinaciji djelovanja te je

shodno tome 2017. godine sustav domovinske sigurnosti gotovo u potpunosti zakazao, posebice u kontekstu požara u neposrednoj blizini Splita. Iako su usvajanjem novog Zakona o domovinskoj sigurnosti⁸ napravljeni reformski koraci u smjeru poboljšanja koordinacije sustava sigurnosti, posebno zabrinjava činjenica da ni u 2017. godini nisu osigurana dostatna financijska sredstva za razvoj i jačanje sustava civilne zaštite. Civilni sustav zaštite i dalje se uvelike oslanja na volonterski potencijal samoorganiziranja i angažmana u zaštiti od elementarnih nepogoda. Iako hvalevrijedan, amaterski angažman građana nerijetko ih dovodi u direktnu opasnost i ne može biti okosnica sustava civilne zaštite.

8. Zakon o sustavu domovinske sigurnosti (NN 108/17)

9. Minska situacija, <https://www.hcr.hr/hr/minSituac.asp>

10. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90,135/97, 8/98, 113/00,124/00,28/01,41/01,55/01,76/10,85/10, 05/14)

55. U Hrvatskoj je još uvijek preko 400 četvornih metara minski sumnjivog područja – na području devet županija, 58 gradova i općina, nalazi se gotovo 40 000 mina⁹. Mine se nalaze u blizini škola, kuća, poljoprivrednih površina te tako izravno ugrožavaju živote ljudi.

Pravosuđe i ljudska prava

56. Iako Ustav¹⁰ određuje diobu vlasti u Hrvatskoj na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu, na snazi je i dalje problematičan sistem izbora sudaca i državnih odvjetnika. Državno sudbeno vijeće i Državno odvjetničko vijeće sačinjavaju po dva člana iz redova zastupnika u Hrvatskom saboru čime zakonodavna vlast direktno utječe na izbor sudaca i državnih odvjetnika.
57. Kršenje prava na suđenje u razumnom roku ostaje jedan od temeljnih problema hrvatskog pravosuđa. U nekim građanskim predmetima postupci traju više od desetljeća, dok primje-

rice potkapacitiranost gruntovnica produljuje postupak čekanja i upisa u zemljišne knjige.

58. Izražen je problem kršenje prava na privatnost nedovoljno obrazloženim naložima za tajni nadzor i snimanje telefonskih razgovora. Hrvatski su sudovi dugo koristili tipska obrazloženja za tako invazivne mjere zadiranja u privatnost. Ni najnovija praksa Vrhovnog suda nije ujednačena glede pitanja treba li u takvim slučajevima rezultate te posebne dokazne radnje izdvojiti iz spisa predmeta kao nezakonit dokaz, što je problematično iz aspekta zahtjeva za zakonitosti mjera kojima se država miješa u temeljno ljudsko pravo na privatnost.
59. Iako su generalno uvjeti u zatvorima poboljšani te oni više nisu prenapučeni, i dalje ostaje problem policijskih pritvora, odnosno jedinica za zadržavanje. Uvjeti u policijskim pritvorima vrlo su loši, prostorije su vlažne, bez dovoljno dnevnog svjetla i sanitarija te pritvorenici često spavaju na daskama, što krši njihovo ljudsko dostojanstvo i pravo na zdravlje.

Procesna prava osumnjičenika i okrivljenika

60. Hrvatsko se kazneno pravosuđe nalazi u procesu prilagodbe zahtjevima koji proizlaze iz kaznenog prava EU-a, transponiranjem direktiva kojima se harmoniziraju prava obrane u kaznenom postupku u nacionalni pravni poredak. Navedeni je proces u određenim aspektima unaprijedio prava osumnjičenika i okrivljenika u kaznenom postupku međutim, postoji nekoliko problematičnih aspekata domaćih kaznenih postupaka. Jedan od njih je ograničen opseg konfrontacijskog prava (prava na suočenje sa svjedocima optužbe) u fazi postupka koja prethodi suđenju. To dovodi do situacije u kojoj obrana tek na raspravi dobiva mogućnost suočiti se sa svjedocima optužbe.

- 61.** Policijsko ispitivanje osumnjičenika i uhićenika u potpunosti je redefinirano kako bi im se osigurala puna zaštita procesnih prava od najranijih faza postupka. Zakonske promjene uvedene s ciljem osiguranja pune zaštite procesnih prava osumnjičenika i uhićenika trebale bi omogućiti i učinkovitiju sudsku kontrolu nad policijskim postupanjem u najranijim fazama postupka. Kao problematičan aspekt novog zakonskog rješenja ukazuje se pravo na branitelja na teret proračunskih sredstava za one osumnjičenike i uhićenike koji nemaju financijskih sredstava za podmiranje troškova branitelja, posebno kada se radi o kaznenim djelima iz nadležnosti općinskih sudova. Takvi osumnjičenici i uhićenici nisu, naime, pokriveni zakonskim odredbama o obveznoj obrani, pa je mogućnost da ostvare pravo na branitelja izravno ovisna o njihovom ekonomskom stanju, odnosno sposobnosti da sami podmire troškove obrane, što se može smatrati diskriminacijom okrivljenika lošeg imovinskog stanja i ujedno doводи do nejednakosti građana pred zakonom.
- 62.** Pred ESLJP-om još se uvijek pojavljuje razmjerno velik broj slučajeva u kojima je Hrvatska osuđena zbog povrede obveze provođenja učinkovite istrage. I dalje se najveći broj tih slučajeva odnosi na neučinkovite istrage ratnih zločina. Osim tih slučajeva, pojavljuju se i slučajevi koji se odnose na neučinkovite istrage zlostavljanja pripadnika romske manjine.
- 63.** Izmjenom ZKP-a¹¹ ukinuta je mogućnost polaganja jamčevine za sve osnove na temelju kojih se određuje istražni zatvor, osim u slučaju opasnosti od bijega. Takva izmjena može dovesti do povećanog određivanja istražnog zatvora, što u konačnici u znatnoj mjeri može ograničiti ustavno pravo na osobnu slobodu.
- 64.** Kod određivanja istražnog zatvora postoje određene situacije kada se nedovoljno poštuje načelo razmjernosti. Iako sud ima mo-

11. Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17)

gućnost određivanja čak 10 mjera opreza koje mogu, barem u nekim situacijama, zamijeniti istražni zatvor, suci ponekad olako određuju istražni zatvor ne uzimajući u obzir mogućnost izricanja blažih mjera opreza.

Prava žrtava kaznenih djela

65. Unatoč implementaciji Direktive o pravima žrtava¹², žrtve kaznenih djela u praksi se i dalje suočavaju s nizom poteškoća. U Hrvatskoj postoji tek sedam odjela za podršku žrtvama i svjedocima ustanovljenih pri županijskim sudovima te od 2013. godine takvi odjeli nisu uspostavljeni na drugim pravosudnim tijelima.
66. Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja na broju 116 006 nema dostatna financijska sredstva za kvalitetno pružanje podrške žrtvama. Premda troškovi linije prelaze iznos od 20 tisuća kuna godišnje, Ministarstvo pravosuđa u rad linije ulaže svega 1000 kn godišnje po zaposlenoj osobi.
67. Iako Zakon¹³ daje pravo žrtvama na savjetnika, zbog nedorečenosti zakonskog teksta nije jasno tko može obnašati tu funkciju, odnosno koje profesionalne kompetencije osoba mora imati kako bi mogla biti savjetnik. Zbog navedene zakonske praznine žrtvama se u praksi najčešće kao savjetnici dodjeljuju odvjetnici, što posebno problematično kod žrtava kaznenih djela protiv spolne slobodne i/ili žrtava djece koje imaju pravo na opunomoćenika, a koji je obavezno odvjetnik. Time se žrtvama u praksi onemogućuje psihosocijalna podrška.
68. Zbog nedostatka edukacije policijskih službenika, uočen je problem u praksi policijskog postupanja prema žrtvama kaznenih djela. Žrtve su o svojim pravima informirane na nejasan i njima nerazumljiv način, pukim recitiranjem pouke o pravima žrtava. Zabilježeni su slučajevi uskrate prava žrtve ili svjedoka na pratnju osobe od povjerenja.

12. Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP

13. Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17)

Dodatan problem predstavlja i činjenica da Državno odvjetništvo jako mali broj žrtava upućuje na mogućnost dobivanja podrške putem udruga za podršku žrtvama i svjedocima.

14. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (NN 143/13)

- 69.** Po pravomoćnom završetku kaznenog postupka, žrtve kaznenih djela susreću se s mnogobrojnim zaprekama i problemima koje im onemogućuju efikasno ostvarivanje njihovih prava. Uočeni su mnogobrojni nedostaci u funkcioniranju Odbora za novčane naknade žrtvama kaznenih djela čiji rad nije reguliran poslovníkom i/ili pravilnikom. Procedura podnošenja zahtjeva za naknadu štete žrtvama kaznenih djela iznimno je komplicirana i skupa, između ostalog i zbog zahtjeva za dostavu originala ili preslika dokumentacije. Time se efektivno onemogućuje žrtve slabijeg imovinskog stanja u podnošenju zahtjeva, odnosno uvjetuje ostvarivanje prava na naknadu štete imovinskim stanjem.
- 70.** Besplatna primarna pravna pomoć i dalje je opterećena brojnim problemima koji proizlaze iz nedosljedne primjene Zakona¹⁴. Financijska sredstva za pružanje primarne pravne pomoći za rad ovlaštenih pružateljica kontinuirano se umanjuju, natječaj za dodjelu sredstava redovito kasni, kao i rezultati, zbog čega pružateljice velik dio godine rade s vrlo oskudnim sredstvima. Osim toga, pružateljice su nejednako geografski zastupljene te neka područja Hrvatske uopće nemaju registriranih pružateljica. Sve navedeno ugrožava pravo na pristup pravosuđu socijalno ugroženim građanima.

Tranzicijska pravda i suočavanje s prošlošću

15. Preliminarni podaci
Documente - centra za
suočavanje s prošlošću.

71. Proces suočavanja s prošlošću u Hrvatskoj i dalje je opterećen relativizacijom zločina koje su tijekom Domovinskog rata počinili pripadnici hrvatskih vojnih i redarstvenih snaga te revizionističkim tendencijama u vezi ustaških zločina počinjenih tijekom Drugog svjetskog rata. Reakcije premijera i drugih dužnosnika na izricanje presude Slobodanu Praljku i skandal s postavljanjem komemorativne ploče s upisanim 'Za dom spremni' u Jasenovcu potaknuli su negativan javni diskurs koji zanemaruje patnje i stradanja žrtava i potencira političke sukobe. Dodatan problem u odnosu na prošlost predstavljaju i pritisci na slobodu filmskog dokumentarističkog stvaralaštva vezanu uz rat, poput najave uskrate sufinanciranja filma 'Chris The Swiss'.
72. Nastavljen je trend smanjenja intenziteta procesuiranja ratnih zločina koji je prisutan od ulaska Hrvatske u EU. Prema preliminarnim podacima¹⁵ u 2017. godini podignuto je samo osam optužnica protiv 25 optuženika, doneseno je 11 pravomoćnih presuda protiv 25 optuženika te sedam nepravomoćnih presuda protiv 25 optuženika. Također je zabilježeno opadanje intenziteta zakazivanja rasprava za ratne zločine.
73. I dalje je prisutan trend diskriminatorne prakse prilikom izricanja kazni u slučajevima suđenja za ratne zločine. Naime, počinitelji srpske nacionalnosti za ista kaznena djela često su teže sankcionirani nego počinitelji hrvatske nacionalnosti.
74. Ni u 2017. godini nije usvojen Zakon o pravima civilnih žrtava rata kojim bi se reguliralo ostvarivanje prava na odštetu i neophodnu podršku.

Žrtve ratnih zločina suočavaju se s mnogim problemima, prije svega u pristupu pravu na materijalnu odštetu koja je uvjetovana postojanjem pravomoćnih osuđujućih presuda u kaznenim predmetima koje ne postoje uslijeđe poteškoća u procesuiranju ratnih zločina.

75. Iako Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja¹⁶ predstavlja pozitivan iskorak u priznavanju prava i reparacija civilnim žrtvama rata, isti je kroz restriktivnu primjenu doveo do nekoliko dugotrajnih i iscrpljujućih upravnih i sudskih postupaka za priznanje statusa žrtvama seksualnog nasilja.

76. Uočeni su značajni propusti u radu Povjerenstva za žrtve seksualnog nasilja. Zabrinjavajući su iskazi koji ukazuju na to da Povjerenstvo radi pristrano i ne utvrđuje na jednaki način srpske i hrvatske žrtve. Iako Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja¹⁷ eksplicitno ne navodi obvezno podnošenje medicinske dokumentacije kao pretpostavku odobravanja statusa žrtve seksualnog nasilja, žrtvi srpske nacionalnosti iz vojnog zatvora Kuline pokraj Šibenika nije priznato silovanje jer nije dostavila medicinsku dokumentaciju.

77. Problem nestalih osoba još uvijek se ne rješava dovoljno ekspeditivno. Prema dostupnim podacima Hrvatska još uvijek traga za 1952¹⁸ osobe iz Domovinskog rata. Iako Ministarstvo hrvatskih branitelja nema dovoljno kapaciteta za smještaj svih posmrtnih ostataka, ni u 2017. godini nisu zatražena dodatna proračunska sredstva za nove smještajne kapacitete što uvelike usporava proces ekshumacije i identifikacije posmrtnih ostataka. Dodatan razlog sporom procesu identifikacije nestalih osoba je i izrazito loša suradnja nadležnih državnih tijela Hrvatske i Srbije.

16. Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu (NN 64/15)

17. Ibid.

18. Javno izvješće SOA-e za 2017. godinu, <https://www.soa.hr/UserFiles/File/pdf/Javno-izvjesce-2017.pdf>

Pravo na adekvatan životni standard

19. Ovršni zakon (NN 112/12,
25/13, 93/14, 55/16, 73/17)

20. *ibid.*

Pravo na stanovanje i zaštitu imovine

- 78.** Umjesto saniranja neplaćenih dugovanja i rješavanja pitanja namirenja vjerovnikovih potraživanja, Ovršni zakon¹⁹ neopravdano nameće troškove dugovanja za usluge FINA-e, odvjetnika i javnih bilježnika koji na kraju uvelike premaše osnovicu dugovanja.
- 79.** Naplata troškova ovršne procedure i nerazumno dugotrajni postupci rezultiraju multiplikiranjem troškova ovršenika te, s obzirom na visoku stopu siromaštva i insolventnost, mogu trajati doživotno i prijeći na novu generaciju. Time je zakonodavac ozakonio put u dužničko ropstvo, a postojeća ovršna praksa krši pravo građana na ljudsko dostojanstvo i onemogućuje im pravo na uživanje vlastite imovine.
- 80.** Institut prisilne naplate dugovanja gubi svoju svrhu zbog redoslijeda naplate troškova ovršnog postupka. Prema njemu se prvo naplaćuju troškovi ovrhe, zatim kamate, a tek na kraju glavnica dugovanja, čime postojeći Zakon²⁰ također ugrožava pravo vjerovnika na raspolaganje svojom imovinom.
- 81.** Zabrinjava velik broj zabilježenih slučajeva neuredne dostave rješenja o pokretanju ovršnog postupka koji za posljedicu imaju blokadu računa građana bez mogućnosti podnošenja prigovora i/ili zahtjeva za odgodom ovrhe. Time se krši pravo na podnošenje pravnog lijeka protiv odluke tijela javne vlasti i onemogućuje ostvarivanje prava na pristup sudu.

Financijsko kreditiranje

- 82.** I u 2017. godini banke u Hrvatskoj nisu uskladle svoje poslovanje s presudom Vrhovnog suda u slučaju Franak iz 2014. godine. I dalje se primjenjuju nezakonite kamatne stope utemeljene na nepoštenim ugovornim odredbama o načinu promjene kamatne stope, što je u suprotnosti s principom vladavine prava te ozbiljno ugrožava pravnu sigurnost građana.
- 83.** Povrat preplaćenih kamata građani mogu od banaka zatražiti podizanjem individualnih sudskih tužbi, pozivajući se na presudu iz 2014. godine. Međutim, zbog dugotrajnosti i visokih troškova sudskog postupka i lošeg socio-ekonomskog stanja samo je manji broj oštećenih građana pokrenuo sudske postupke. Navedeno izravno negativno utječe na njihov pristup sudu i pravo na povrat i raspolaganje svojom financijskim imovinom.

Prava radnika

- 84.** Nastavlja se trend prekarnih oblika zapošljavanja zbog uvođenja tzv. atipičnih ugovora o radu. Glavna karakteristika prekarosti je nesigurnost, rad na određeno vrijeme, povremeni, privremeni i honorarni rad, što je uzrok konstantnoj egzistencijalnoj nesigurnosti prekarnih radnika, zbog nemogućnosti ostvarivanja prava poput kreditnog financiranja i prava na otpremninu.
- 85.** Atipični oblici zapošljavanja izvor su brojnih zloupotreba koje poslodavci koriste kako bi ojačali svoju konkurentnost na tržištu, a najviše ih je u građevinskom i uslužnom sektoru, transportu i logistici te u poslovima čišćenja i pospremanja. Prate ih niska razina radničkih prava i najniže plaće u zemlji. Zakonski je tako omogućeno maksimalno iskorištavanje prekarnih radnika, pri čemu su za svoj rad minimalno plaćeni, a što im uvelike onemogućuje ostvarivanje adekvatnog životnog standarda.

- 86.** Zakonskim produljenjem broja radnih sati, odnosno uvođenjem preraspodjele radnog vremena omogućeno je produljenje radnog vremena koje se ne smatra prekovremenim radom. Time je u praksi omogućen neplaćeni prekovremeni rad, čime se radnicima direktno ugrožava pravo na pravične i povoljne uvjete rada uz razumno ograničenje radnog vremena.

Mjera aktivne politike zapošljavanja mladih

- 87.** Značajan problem uočen je u kontekstu mjere aktivnog zapošljavanja mladih, odnosno stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR). Navedena mjera ostavlja prostora za manipulaciju tako što poslodavcima omogućava zapošljavanje novih radnika putem SOR-a, umjesto putem redovnog ugovora o radu. Zbog toga veliki broj mladih ne ostaje raditi kod poslodavca kod kojeg su se osposobljavali, premda potreba za radnikom na tom mjestu i dalje postoji.
- 88.** Problematično je i što je SOR otvorio mogućnost rada u onim tijelima javne vlasti u kojima inače postoji zabrana zapošljavanja. Time se potpuno gubi smisao ove mjere čija je svrha da se osobe koje su kod poslodavca odradile stručno osposobljavanje tamo zaista i zaposle.
- 89.** Naknade za SOR nedostatne su za samostalan život, stoga ovu mjeru najčešće mogu koristiti samo one osobe koje imaju dodatnu materijalnu podršku. Time se dodatno onemogućuje mlade u ostvarivanju ekonomske samostalnosti.

Ljudska prava i okoliš

- 90.** Unatoč velikom stupnju slaganja među glavnim političkim stranaka o problemima u sustavu procjene utjecaja zahvata na okoliš već godinama nije učinjen ozbiljan korak u rješavanju ovog problema. Ekonomski razlozi postaju dominantni kriterij odobravanja projekta, a tzv. legitimna očekivanja investitora jedno od glavnih opravdanja za takve odluke. Istovremeno, studije su i dalje upitne kvalitete što umanjuje povjerenje javnosti u javnu upravu i postupke procjene utjecaja na okoliš. Nepovjerenje dodatno potiče činjenica da povjerenstva nerijetko ignoriraju primjedbe i prijedloge javnosti i ne pridržavaju se svih propisa kojima je regulirano njihovo djelovanje.
- 91.** Gospodarenje otpadom predstavlja značajan problem te dovodi do ugroze kvalitete života, zdravlja i sigurnosti stanovništva. Problem koji se ponavlja iz godine u godinu su divlji deponiji čije je saniranje jako skupo, a gradovi i općine u svojim proračunima nemaju predviđena sredstva za takve probleme. Zbog složenosti podnošenja prijave inspekciji i dugotrajnosti postupka te nedovoljnog broja komunalnih redara, građevinskih inspektora, kao i inspektora zaštite okoliša, u velikoj većini slučajeva ne otkrije se osobe koje ilegalno odlažu otpad.
- 92.** Pitanje pristupa kvalitetnoj pitkoj vodi posebno je naglašeno na obali i otocima. Otcoci se suočavaju s problemima u opskrbi pitkom vodom, a sve češći problem u velikim obalnim gradovima, poput Splita i Dubrovnika je kvaliteta dostupne vode.
- 93.** Zbog povećane turističke aktivnosti i nedovoljnih strukturnih ulaganja u razvoj komunalne i urbanističke infrastrukture, i u 2017. godini na-

stavljen je negativan trend utjecaja turizma na okoliš i kvalitetu života lokalnog stanovništva.

21. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90,135/97, 8/98, 113/00,124/00, 28/01,41/01,55/01,76 /10,85/10, 05/14)

94. Percepcija korupcije u javnom sektoru, posebno u pružanju komunalnih usluga, pogoršava se, a tome uvelike doprinose uvijek nove afere koje rijetko dočekaju sudski epilog. Učinkovite mjere smanjenja korupcije te podizanja povjerenja u javnu upravu, poput građanskog nadzora nad komunalnim poduzećima i uključenja građanki i građana u odlučivanje, sistemski se ignoriraju na svim razinama vlasti.

Obrazovanje i ljudska prava

95. Primjetno je sve veće socijalno raslojavanje školstva jer razvijenije i bogatije županije i općine više ulažu u sustav odgoja i obrazovanja te shodno tome njihovi učenici bolje kotiraju na državnoj maturi i prijamnim ispitima za fakultete. Navedeno je u koliziji s Ustavom²¹ u kojem stoji kako visoko obrazovanje mora svakome biti dostupno pod jednakim uvjetima.
96. Učenici strukovnih škola čine najveći udio u srednjoškolskoj populaciji, a za značajan dio predmeta njihova nastavnog programa ne postoje udžbenici. Nastavnici taj problem rješavaju tako da sami osmišljavaju i pišu skripte svojim učenicima, što rezultira nejednakom razinom stečenih kompetencija i vještina te posljedično nejednakom pristupu tržištu rada.
97. Unatoč donošenju niza javnih politika i inicijativa za poboljšavanje društvenog položaja Roma, romska su djeca i dalje najugroženija skupina u obrazovnom sustavu. Romska dje-

ca bilježe najvišu stopu napuštanja srednjih, ali i osnovnih škola, što je posebno problematično jer je osnovno školstvo obavezno.

22. Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=6207>

98. Slučaj pokretanja sudskog postupka protiv studenta zbog kritike izgovorene na račun uprave Sveučilišta u Zagrebu predstavlja pokušaj odmazde i cenzure koja direktno ugrožava akademske slobode studenata.

Reforma obrazovanja

99. Usvajanje Cjelovite kurikularne reforme i rješavanje nagomilanih problema u sustavu odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj u direktnoj je zavisnosti s političkom situacijom u zemlji i nedostatkom političke volje te podrške za provedbu sustavnih promjena što uvelike utječe na ostvarivanje prava na pristup obrazovanju. U kontekstu ljudskih prava, posebno zabrinjava nedostatak i neadekvatnost edukacijskih sadržaja kojima će se postići razvijanje socijalnih i građanskih kompetencija učenika – znanja, vještina, stavova i vrijednosti, poput kritičkog mišljenja, medijske pismenosti, demokratskih vještina i ostalih znanja – kojima će mlada osoba prosperirati u svim sferama društva, a ne samo u uskom stručnom području za koje se obrazuje.
100. Imenovanje članova u Ekspertnu radnu skupinu, čiji je zadatak provođenje Cjelovite kurikularne reforme, obilježeno je netransparentnošću i političkim sukobima. Natječaj za članove Ekspertne radne skupine poništen je zbog brojnih nepravilnosti, što je dodatno usporilo proces usvajanja i nastavak rada na pripremi kurikularne reforme. Političke promjene na čelu MZO-a također opstruiraju cijeli taj proces.
101. Nacrt izmjena Zakona o odgoju i obrazovanju²² sadrži prijedloge zakonskih izmjena koje bi omogućile roditeljima da interveniraju u odgoj i obrazovanje djece tako da zabrane ili dopuste pohađanje određenih nastavnih

cjelina međupredmetnih tema, kao što je građanski odgoj i obrazovanje. Iako načelno dobar korak u demokratizaciji obrazovanja, Nacrt Zakona ne precizira kako će se najbolji interes djeteta izbalansirati s pravom roditelja koje je, sukladno praksi ESLJP-a, ograničeno pravom i obvezom učenika da usvoje gradivo koje je činjenično točno i odgovara objektivnim znanstvenim spoznajama.

Građanski odgoj i obrazovanje i zdravstveni odgoj

- 102.** Provođenje građanskog odgoja i obrazovanja kao međupredmetne nastavne teme, nedostatak koherentnih i obuhvatnih radnih materijala i smjernica za nastavnike, nepostojanje pokazatelja učinka programa, kao i nedovoljan broj edukacijskih programa za nastavnike kao posljedicu imaju arbitrarno i nesustavno izvođenje nastave. Implementacija građanskog obrazovanja i odgoja na ovakav nekoherentan način rezultira niskom razinom političkih i demokratskih kompetencija učenika te ih zakida za ključna znanja o ljudskim pravima i vještine potrebne za informirano i odgovorno funkcioniranje u suvremenom društvu.

- 103.** Zdravstveni odgoj uglavnom se provodi na satovima razredne zajednice, do 12 sati godišnje. Provedba je arbitrarna i ovisi o kompetencijama ali i osobnim afinitetima i motivaciji pojedinih nastavnika. Samim time, učenici potencijalno ostaju zakinuti za objektivne informacije u okviru zdravstvenog odgoja poput ljudske seksualnosti i reproduktivnih prava. Ipak, najveći problem ostaje manjak pokazatelja po kojima je moguće pratiti kako funkcionira provedba budući da ni MZO ni AZOO nemaju podataka o provedbi.

Zdravstvo i ljudska prava

Primarna zdravstvena zaštita

- 104.** I u 2017. godini glavni problemi pacijenata u zdravstvenom sustavu su dostupnost primarne zdravstvene zaštite koja uvelike ovisi o regionalnoj pripadnosti građana. Osim toga, u Hrvatskoj ne postoji sustavno rješenje za mjerenje ishoda liječenja, odnosno relevantni populacijski registri bolesti kojima bi se mogli pratiti ishodi liječenja, kvaliteta života oboljelih, troškovi liječenja, uspješnost pojedinih zdravstvenih ustanova i primijenjenih lijekova te shodno tome sustavno planirati mjere za poboljšanja zdravstvenog sustava i time prava građana na zdravlje.
- 105.** Relativno je nizak broj liječnika obiteljske medicine što negativno utječe na pristup zdravstvenim uslugama i dugoročno pogoršava zdravstvene ishode te povećava troškove zbrinjavanja na sekundarnoj razini. Dodatno zabrinjava nedostatak, a time i dostupnost određenih zdravstvenih stručnjaka, uključujući pedijatre, specijaliste školske i sveučilišne medicine, logopede, psihologe, radne terapeute, medicinske sestre i socijalne radnike.

Pristup zdravstvu i dostupnost informacija

- 106.** Sustav bolničkih limita uspostavljen radi ušteda rezultirao je otežanom dostupnošću zdravstvene zaštite i pravovremenog liječenja, što mjeru čini kontraproduktivnom.
- 107.** Informacije o zdravstvenom sustavu u Hrvatskoj nisu dostupne građanima na cjelovit i jednostavan način. Za razliku od mnogih

europskih zemalja, u Hrvatskoj ne postoji telefonski centar ili službena internetska stranica dostupna 24 sata na kojima bi građani mogli besplatno dobiti informacije o zdravstvenim uslugama ili objašnjenja veza na uz funkcioniranje zdravstvenog sustava.

Nacionalni program za rijetke bolesti od 2015. do 2020., <https://zdravlje.gov.hr/programi-i-projekti/nacionalni-programi-projekti-i-strategije/ostali-programi/nacionalni-program-za-rijetke-bolesti-od-2015-do-2020/2190>

- 108.** Kvaliteta komunikacije zdravstvenih djelatnika i pacijenata na vrlo je niskoj razini zbog čega dolazi do nedovoljne informiranosti pacijenata, nemogućnosti suodlučivanja o vlastitom liječenju i njihove pasivne uloge u cijelom procesu.

Liječenje zloćudnih, rijetkih i autoimunih bolesti

- 109.** Iako postoji Nacionalni program za rijetke bolesti²³, njegova je uspješna implementacija izostala zbog neobjedinjenog sustava normi u područjima zdravstva, socijalne skrbi, mirovinskog sustava te sustava odgoja i obrazovanja koje reguliraju prava osoba oboljelih od rijetkih bolesti, a dostupnost usluga pojedinog sustava uvelike ovisi i o regionalnoj pripadnosti. Problemi su izraženi i u onkološkoj skrbi gdje do razlika u pruženim uslugama dolazi već unutar istih zdravstvenih institucija.

- 110.** Sustav nabave inovativnih lijekova neefikasan je te je procedura njihova uvođenja na hrvatsko tržište dugotrajna. U 2017. godini Ministarstvo zdravstva otvorilo je račun za donacije građana kojim bi se pokrivali troškovi inovativnih lijekova, ali istovremeno država nije dala nikakvu garanciju da će i sama sudjelovati u njihovoj nabavci. Time se pravo na liječenje i zdravstvenu zaštitu svrstalo u kategoriju karitativne djelatnosti koja ovisi o dobroj volji pojedinaca, dok je zapravo obveza države osigurati najbolji mogući pristup pravu na zdravlje.

- 111.** Ni u 2017. nisu učinjeni potrebni koraci za pravovremeno liječenje multiple skleroze. Naime, liječenje se oboljelima odobrava tek nakon dva relapsa bolesti, što ih znatno izlaže

riziku trajnog invaliditeta koji je adekvatnim i pravovremenim liječenjem moguće izbjeći. Osim toga, oboljeli od multiple skleroze nakon navršenih 55 godina ne dobivaju nikakvo liječenje prema važećim kriterijima HZZO-a. Iako su udruge oboljelih i njihov nacionalni savez tražili promjenu kriterija od HZZO-a, a Hrvatsko neurološko društvo izradilo je nove smjernice za liječenje, kriteriji HZZO-a još uvijek nisu promijenjeni.

24. Nacionalna strategija zaštite mentalnog zdravlja za razdoblje 2011.-2016. https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/zdravlje//NAC.STRATEGIJA_ZA%C5%A0TITE_MENTALNOG_ZDR.2011-2016..pdf

Mentalno zdravlje

112. Nacionalna strategija zaštite mentalnog zdravlja²⁴ istekla je 2016. i nova još nije donesena, čime Vlada zanemaruje unapređenje postojećih i donošenje novih mjera zaštite mentalnog zdravlja. Dodatno, pristup sustavu zaštite mentalnog zdravlja građanima je otežan zbog nedovoljno preventivnih aktivnosti i dostupnih informacija o tome kako negovati svoje mentalno zdravlje te nedovoljno informacija o stručnjacima i mjestima na kojima je moguće tražiti pomoć. Osim toga, zbog straha od stigmatizacije ljudi se još uvijek ustručavaju potražiti pomoć na vrijeme.
113. Iako su pohvalni izdvojeni pojedinačni napori koji njeguju pristup “psihijatrije u zajednici”, tj usmjereni su na deinstitutionalizaciju i smanjenje broja ljudi koji se liječe u ustanovama, još uvijek se liječenje osoba koje imaju narušeno mentalno zdravlje uglavnom temelji na liječenju u psihijatrijskim bolnicama biomedicinskim intervencijama. Time se i dalje podržava sustav institucionalne skrbi, što ukazuje na hitnu potrebu za koordinacijom između različitih sektora u svrhu humanizacije pristupa.

Prava žena

114. I 2017. godinu obilježilo je jačanje diskursa ultrakonzervativnih grupa čiji su društveni i politički pritisci usmjereni ponajprije protiv ratifikacije Istanbulske konvencije i prava na siguran i legalan pobačaj.

115. Kao što je navedeno, Hrvatska nije ratificirala Istanbulsku konvenciju²⁵. Premda je navedena konvencija isključivo fokusirana na zaštitu žena od svih oblika nasilja, ultrakonzervativne organizacije i političke stranke nastavljaju manipulirati javnost²⁶ o sadržajima konvencije i motivima njenog uvođenja, proklamirajući je pritom kao ‘opasnu rodnu ideologiju’.

Reproduktivna prava, trudnoća i majčinstvo

116. Nastavlja se ozbiljno ugrožavati reproduktivna prava žena. Društvenim akcijama kojima iluzorno promoviraju pravo na život, ultrakonzervativne i klerikalne grupe provode negativnu kampanju protiv žena koje su se odlučile na pobačaj ili to planiraju. Takvom stigmatizacijom izravno ugrožavaju pravo na tjelesnu autonomiju te ustavno pravo na privatnost i dostojanstvo žene.

117. Kao jedna od posljedica ove kampanje je i smanjivanje dostupnosti pobačaja, pogotovo u manjim urbanim sredinama i ruralnim krajevima uslijed povećanog i slabo reguliranog priziva savjesti liječnika. Dodatno, zbog arbitrarnog uvođenja obveznog savjetovanja kao preduvjeta za pristup pobačaju, koji kao obveza nije propisan Zakonom²⁷, krši se pravo pacijentica na informacije i donošenje samostalne odluke u pitanjima pobačaja.

118. Rješenjem Ustavnog suda²⁸ potvrđeno je pravo na legalan pobačaj na zahtjev. Međutim, ovom odlukom ostavljena je mogućnost

25. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%20Konvencija%20Vije%C4%87a%20Europe%20o%20spre%C4%8Davanju%20i%20borbi%20protiv%20nasilja%20nad%20%C5%BEenama%20i%20nasilja%20u%20obitelji.pdf>

26. Javna rasprava o Prijedlogu zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, <https://esavjetovanja.gov.hr/Econ/MainScreen?EntityId=5638>

27. Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (NN 18/78,31/86,47/89, 88/09)

zakonodavcu da donošenjem novog Zakona odredi obavezno razdoblje razmišljanja prije donošenja odluke o nastavku ili prekidu trudnoće. S obzirom na aktualnu društvenu klimu i politizaciju te slijedom nekih političkih najava, postoji bojazan da će se umjesto informiranja o prekidu ili nastavku trudnoće, majčinstvu i pravima koja proizlaze iz toga, zapravo uvesti obvezno savjetovanje za koje je upitno tko bi ga i kako provodio. Tako bi pobačaj ostao legalan, ali izrazito nedostupan i otežan.

28. Rješenje Ustavnog suda RH broj U-I-60/1991 i dr. od 21. veljače 2017. i Izdvojeno mišljenje (NN 25/17)

29. Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji (NN 86/12)

119. Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji²⁹ diskriminira žene samkinje budući da žene koje nemaju partnera i dijagnosticiranu neplodnost nemaju pristup medicinski pomognutoj oplodnji.
120. Značajan problem u planiranju trudnoće i majčinstva te brige o reproduktivnom zdravlju žena predstavlja nejednaka pokrivenost i dostupnost ginekoloških medicinskih usluga, pogotovo u ruralnim i dislociranim krajevima. Poražavajuća je činjenica i da na otocima i u brdsko-planinskim području ne postoji ni jedno rodilište, ali ni primaljski timovi koji bi skrbili o trudnicama.
121. Razina kvalitete pružanja medicinskih usluga u području reproduktivnog zdravlja nije ujednačena te se razlikuje od rodilišta do rodilišta, što ima negativan utjecaj na pravo na zdravlje žena trudnica, pogotovo u ruralnim i dislociranim krajevima. Zbog neadekvatnog mehanizma nadzora i nedostatka jedinstvenog standarda kvalitete pružanja zdravstvenih usluga događa se velik disparitet u primjeni suvremenih medicinskih metoda i dostignuća kojima bi se u praksi smanjili invazivni zahvati poput Kristellerova hvata i epiziotomije kojima se žene izlaže dodatnoj traumi i prolongira njihov oporavak.
122. Pružanje nepotpunih informacija ženama u rodilištu o njihovom stanju i zdravstvenim postupcima kojima će biti izložene, kao i samom

tijeku oporavka značajan je problem. Time se ugrožava njihovo pravo na informacije i pravo da na temelju pruženih informacija prihvate ili odbiju neki medicinski zahvat u skladu s njihovim individualnim preferencijama, potrebama i moralnim vrijednostima.

30. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, <http://www.mspm.hr/UserDocsImages/djeca%20i%20obitelj/Protokol-o-postupanju-u-slucaju-nasilja-u-obitelji.pdf>

123. Iako su problemi s mentalnim zdravljem jedan od vodećih uzroka smrtnosti žena u prvih godinu dana nakon poroda, sustavna briga o mentalnom zdravlju žena *de facto* ne postoji izvan Zagreba.

Rodno uvjetovano nasilje i nasilje u obitelji

124. U slučajevima nasilja nad ženama cjelokupni proces, od prijave do donošenja sudske odluke teče iznimno sporo. Ponavljanjem ispitivanja žrtve su izložene dodatnoj viktimizaciji, dok se počiniteljima nakon dugotrajnih procesa nalaze razne olakotne okolnosti i ne bivaju adekvatno kažnjeni. Sankcije za zaštitu od nasilja u obitelji najčešće su prekršajno-pravne. Kriteriji kada se nasilje u obitelji smatra prekršajem, a kada kaznenim djelom nisu jasni niti dosljedni. Značajan broj prijava završava odbačajem. Žrtvama se šalje poruka da se njihovom prijavom nasilja neće dogoditi ništa konkretno. To objašnjava činjenicu da iako je nasilje nad ženama u porastu, broj prijava pada. Zamjetan je i sustavan nedostatak vođenja podataka o nasilju nad ženama i nasilju u obitelji od strane nadležnih institucija.
125. Primjena Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji³⁰ je arbitrarna. Žrtvi često nije osigurana fizička odvojenost od počinitelja kada daje izjavu te je se ne upoznaje s njenim pravima. Također, rijetko se izriču zaštitne mjere, odnosno policija ih rijetko predlaže, a sudovi još rjeđe prihvaćaju. Iznimno je važan problem učestala praksa dvostrukih uhićenja. Budući da nije pravilno identificiran primarni agresor, žrtva koja je branila sebe

i/ili dijete (djecu) biva privedena s počiniteljem te su najčešće oboje prekršajno kažnjeni. Time se žrtvu izjednačava s nasilnikom.

- 126.** U radu obiteljskih centara koji djeluju pri centrima za socijalnu skrb nema ujednačene prakse i strategije pa neki obiteljski centri rade odličan posao, dok drugi čak šire dezinformacije i ponašaju se diskriminatorno prema ženama koje su proživjele nasilje. Slični propusti uočeni su i u postupanjima policije, sudova i drugih institucija.
- 127.** Problematično je pitanje skrbnništva u slučajevima nasilja u obitelji. Premda žrtve nasilja u obitelji imaju pravo na odvojeni postupak savjetovanja, žene se često metodama zastrašivanja sudskim procesom i gubitkom skrbnništva prisiljava da pitanje skrbnništva rješavaju u dogovoru s nasilnikom. Štoviše, centri za socijalnu skrb u praksi prisiljavaju žene da dopuštaju i potiču viđanja i druženja djece s ocem kojeg se boji kako žena, tako i dijete (djeca).
- 128.** Posebno veliki problem u kontekstu nasilja u obitelji predstavlja ekonomska zavisnost žrtve o nasilniku. Žrtve teško dolaze do svoje imovine koja je zapetljana u bračnu stečevinu, dugo su izolirane i izvan tržišta rada bez adekvatnih politika zapošljavanja, suočavaju se s problemom stambenog zbrinjavanja, dostupnosti vrtića i borbom za alimentaciju zbog čega su često primorane vratiti se nasilniku. Dodatno je otežavajuća činjenica da žene žrtve nasilja u obitelji nemaju pravo na besplatno zastupanje na sudu, što znatno otežava njihove životne i pravne situacije.
- 129.** Žene žrtve nasilja imaju pravo podnijeti zahtjev za dodjeljivanjem gradskih stanova u najam u Gradu Zagrebu. Međutim, da bi se njihov zahtjev riješio pozitivno, sudski postupak pokrenut radi utvrđivanja postojanja prekršajnog ili kaznenog djela najprije mora završiti. S obzirom na to da sudski postupci za kaznena

djela traju tri i više godina, žene i djeca koja su doživjela teže oblike nasilja u obitelji nalaze se u daleko nepovoljnijem položaju, čime se gubi smisao ovakvih (pozitivnih) praksi.

- 130.** U Hrvatskoj i dalje nedostaje nekoliko stotina mjesta u skloništima za žene i djecu žrtve nasilja, nacionalna telefonska linija za sve oblike nasilja prema ženama koja bi radila 24 sata na dan 7 dana u tjednu te više centara za žrtve seksualnog nasilja. Također, nedostaje sustavna financijska podrška radu ženskih organizacija koje u najvećem broju pružaju potrebne servise za žene koje su preživjele nasilje.
- 131.** Unatoč Direktivi o pravima žrtava³¹ koja propisuje da žrtvama nasilja pristup službama ne smije biti uvjetovan nikakvim formalnim prijavama, veliki broj sigurnih kuća inzistira na formalnoj prijavi nasilja da bi uopće primili tu osobu u sklonište, na što ih prisiljava način financiranja od strane nadležnih državnih tijela.

Prava zatvorenica

- 132.** Prema Zakonu³² o izdržavanju kazne zatvora, dijete koje je rođeno u zatvoru na zahtjev majke može ostati s njom do treće navršene godine života, nakon čega centar za socijalnu skrb preuzima brigu o smještaju djeteta. Navedena odredba nije u skladu s najboljim interesom djeteta u slučajevima kada je majkama zatvorenicama ostalo još neznatno kratko vrijeme izdržavanja zatvorske kazne, a djecu se svejedno odvajaju od njih. Time su i dijete i majka izloženi stresu i traumi.
- 133.** Trudne zatvorenice na preglede i porođaj odlaze u pratnji službenice pravosudne policije. Prisutnost uniformirane osobe prilikom pregleda može uzrokovati etiketiranje javnosti te time stvoriti nelagodu i stres za trudnice, ali i utjecati na rad liječnika. Nema opravdanja za neprestanu prisutnost policijskih službenica prilikom zdravstvenih

31. Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP

32. Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13)

pregleda zatvorenicu ako se ne radi o sigurnim razlozima. Trenutnim se načinom postupanja krše odredbe Zakona o zaštiti prava pacijenata³³ koje nalažu poštovanje njihove privatnosti i ljudskog dostojanstva.

33. Zakon o zaštiti prava pacijenata (NN 169/04, 37/08)

34. Državni zavod za statistiku, Žene i muškarci u Hrvatskoj 2017., file:///D:/Godi%C5%A1nji%20izvje%C5%A1taj_intervjui/men_and_women_2017.pdf

35. Zakon o radu (NN 93/14, 127/17)

- 134.** Zatvorenice su angažirane na rodno uvjetovanim poslovima, poput šivanja, kuhanja, pranja, održavanja i čišćenja zelenih površina. Navedeno ih ograničava u stjecanju šireg opsega kvalifikacija i negativno se odražava na njihovu socijalnu reintegraciju kada napuste kaznionicu.

Žene na tržištu rada

- 135.** Prema podacima Državnog zavoda za statistiku³⁴, u 2017. godini najveći udio nezaposlenog stanovništva činile su žene, i to u gotovo svim dobnim skupinama. Posebno su ugrožene žene starije od 40 godina, žene osobe s invaliditetom i samohrane majke. Za navedene ugrožene skupine manjkaju kvalitetni i dostupni programi edukacije i prekvalifikacije, specifične mjere i poticaji za zapošljavanje, a oni postojeći su neadekvatni.

- 136.** Od ukupnog broja ugovora na određeno vrijeme žene češće rade na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme kojeg poslodavci često zloupotrebljavaju te su one češće nalaže u situaciji nesigurnog zaposlenja. Također žene čine većinu zaposlenih kroz agencijsko zapošljavanje, što također predstavlja izrazito nesiguran oblik rada. Iako postoji inspekcijски nadzor, glavna prepreka njegovoj učinkovitosti je malen broj zaprimljenih prijava radnica, koje uslijed straha od gubitka poslova ne prijavljuju kršenja Zakona o radu³⁵.

- 137.** I dalje je prisutna izražena nejednakost u visini primanja između muškaraca i žena. Ovisno o statistici i metodologiji analize podataka, žene su u odnosu na muškarce plaćene od 10 do čak 24 posto manje³⁶. Posebno su manje plaće žena u sektorima trgovine, zdrav-

stva i socijalne skrbi te financija i osiguranja. Posljedično, žene u Hrvatskoj imaju i manje mirovine te se nalaze na rubu siromaštva.

36. <http://vijesti.hrt.hr/413567/europski-je-dan-jednakih-placa-ali-zene-zarauju-163-posto-manje>

- 138.** Osim nesigurnih oblika rada, zabilježeni su diskriminatorni slučajevi u kojima poslodavci ženama postavljaju pitanja o njihovu privatnom životu, s posebnim naglaskom na trudnoću i majčinstvo te im time uvjetuju zaposlenje.

Prava seksualnih radnica

- 139.** Seksualne radnice u Hrvatskoj izložene su kršenju niza ljudskih prava tijekom pravosudnog postupka zbog počinjenja prekršajnog djela protiv javnog reda i mira.
- 140.** Policija se prema seksualnim radnicama često ponaša na neprofesionalan ili ugrožavajući način – iznuđuju usluge, lažno im se predstavljaju, ne dozvoljavaju im da podnesu prijavu, vrijeđaju ih i omalovažavaju. Uhićenja su arbitrarna i motivirana osobnom percepcijom policijskih službenika, a dodatno zabrinjava činjenica da seksualne radnice nisu informirane o svojim pravima na adekvatan način.
- 141.** Dodatan problem u policijskom postupanju predstavljaju povrede prava na osobnu slobodu i sigurnost osoba koje bivaju privođene i zadržavane bez izvođenja pred sud jer su se zatekle na ‘suspektnim’ javnim prostorima i otprije su poznate policiji.
- 142.** Također je zabilježena arbitrarnost postupanja sudova koji pokazuju sklonost većeg ili u nekim slučajevima apsolutnog povjerenja u policijske iskaze. Osim toga, ne postoji konsenzus oko elementa prekršajnog djela – što točno znači odavati se prostituciji te treba li djelo biti specificirano u smislu vremena, drugih osoba i cijene. Time se ugrožava pravo na pošteno suđenje seksualnih radnica.

143. Seksualne radnice višestruko su marginalizirana i ranjiva društvena skupina koja nije u cjelovitom fokusu ni jedne javne politike kojom se predviđaju mjere zaštite i poštovanja temeljnih ljudskih, socijalnih i ekonomskih prava.

Prava djece

144. Stupanjem na snagu novog Zakona o pravobranitelju za djecu³⁷ prestao je važiti mandat pravobraniteljice za djecu prije isteka njenog punog mandata. Novim Zakonom je i dalje ostavljena mogućnost razrješenja Pravobraniteljice ako Hrvatski sabor ne prihvati nježno izvješće o radu (koje je *de facto* izvješće o pravima djece). Također je dodana obveza prihvaćanja godišnjeg plana rada Pravobraniteljice, što predstavlja značajan politički pritisak na neovisnost te institucije i čini je podložnom političkoj volji parlamentarne većine.

145. Iako je razlog postojanja Vladina Vijeća za djecu rad na poboljšanju prava djece u Hrvatskoj praćenjem Nacionalne strategije³⁸ i UN-ove Konvencije o pravima djece³⁹, ono tu svoju ulogu ispunjava samo formalno. Sjednice Vijeća sazivaju se jednom godišnje, dok u 2017. godini nije održana ni jedna sjednica.

146. U sustavu socijalne skrbi mreža pružatelja socijalnih usluga za obitelji u riziku od siromaštva ili nekim drugim poteškoćama nije dovoljno razvijena, posebice izvan većih gradskih središta. Jedna od posljedica toga su slučajevi izdvajanja djece iz obitelji lošeg socio-ekonomskog statusa, što je protivno Konvenciji o pravima djece.

147. Uočena je značajna regionalna neujednačenost u dostupnosti i kvaliteti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U mnogim ru-

37. Zakon o pravobranitelju za djecu (NN 73/17)

38. Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine, [https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/socijalna%20politika//NACIONALNA%20STRATEGIJA%20ZA%20PRAVA%20DJECE%20U%20RHZA%20RAZDOBLJE%20OD%202014.%20DO%202020.%20GODINE\[1\].pdf](https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/socijalna%20politika//NACIONALNA%20STRATEGIJA%20ZA%20PRAVA%20DJECE%20U%20RHZA%20RAZDOBLJE%20OD%202014.%20DO%202020.%20GODINE[1].pdf)

39. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

ralnim dijelovima nema dovoljnog broja vrtića ni mjesta za djecu u njima. Također, cijene vrtića reguliraju jedinice lokalne samouprave zbog čega u nekim sredinama cijene prelaze financijske mogućnosti roditelja te djeca ostaju uskraćena za mogućnost upisa u vrtić. Dodatno zabrinjava činjenica i da su pojedine odgojne grupe veće od pedagoškog standarda.

- 148.** Centri za rehabilitaciju za djecu s razvojnim poteškoćama dostupni su samo u većim urbanim sredinama, što u nepovoljan položaj stavlja i djecu i roditelje u manjim i prometno nepovezanim sredinama. Tijekom tjedna djeca su smještena u centrima za rehabilitaciju i razdvojena od roditelja koji zbog poslovnih, financijskih i obiteljskih okolnosti ne mogu biti uz svoje dijete. Također ne postoje ni mobilni timovi koji bi ublažili neravnomjernost takve raspodjele i podršku djeci i roditeljima pružali u njihovim domovima.

Sustav udomiteljstva i posvojenja

- 149.** Sustav udomiteljstva opterećen je brojnim problemima. Novčane naknade koje udomitelji primaju izrazito su niske, nemaju pravo na bolovanje u slučaju bolesti udomljenog djeteta, kao ni na roditeljski ili porodiljni dopust ako su udomili novorođenče. Dodatan problem je i neravnomjerna prisutnost udomiteljskih obitelji u Hrvatskoj čime se otežava održavanje kontakta između djeteta i bioloških roditelja.
- 150.** Proces posvojenja iznimno je dugotrajan i nije razvijen sustav podrške posvojiteljima naročito u slučaju posvojenja djece s teškoćama u razvoju ili problemima u ponašanju. Djeca često u samom procesu posvojenja prijeđu optimalnu dob za posvojenje zbog čega posvojitelji odustaju od posvojenja. Također, posebno zabrinjava činjenica da se u posvajanju naglasak stavlja na pravo potencijalnog posvajatelja da bira dijete koje će posvojiti, dok se pritom ne uzima u

obzir ili se marginalizira mišljenje djeteta, čime se zanemaruje najbolji interes djeteta.

- 151.** Ni u 2017. godini nije napravljen značajan iskorak u procesu transformacije odnosno deinstitucionalizacije dječjih domova niti u razvoju mreže socijalnih usluga koja bi smanjila i spriječila institucionalizaciju djece. Veliki broj djece se još uvijek nalazi u institucionalnom smještaju što nije u najboljem interesu djeteta.

Nasilje nad djecom i njegova prevencija

- 152.** Velik problem predstavlja nedostatak sustavnog financiranja savjetodavnih linija za djecu. Premda bi država trebala podržati uvođenje dječjih linija i osigurati njihovo neometano funkcioniranje kroz sustavno financiranje rada i edukacije stručnjaka, u Hrvatskoj ni u 2017. godini takva podrška djeci i mladima nije sustavno uspostavljena.
- 153.** Efektivnu borbu protiv nasilja nad djecom, a posebno vršnjačkog nasilja onemogućuje nedovoljno razvijena svijest o toj problematici i niska razina njegova prijavljivanja. Kada i bude prijavljeno, postupci ispitivanja nasilja traju predugo i djeca nekoliko puta moraju svjedočiti, što dovodi do sekundarne viktimizacije i u suprotnosti je s najboljim interesom djeteta.
- 154.** Istaknut problem je i prisutnost elektroničkog nasilja nad djecom, a posebno je problematično njegovo kontroliranje i obuzdavanje, kao i činjenica da su mu djeca izložena od sve ranije dobi. Stručnjaci za rad s djecom nedovoljno su educirani o ovoj problematici, ne postoji sustavan pristup prevenciji, a država ne financira u dovoljnoj mjeri preventivne programe u školama niti ih provodi sustavno.

Maloljetničko sudovanje

- 155.** Velik problem po pitanju maloljetničkog sudovanja predstavlja manjak sudaca koji su specijalizirani za rad s djecom i mladeži. Premda pri većim sudovima na predmetima vezanima uz djecu i mlade rade uglavnom suci koji se bave obiteljskim pravom, problem je najvidljiviji u postupcima provedbe takozvanih ovrha nad djecom jer njih provode suci koji vode i financijske ovrhe.
- 156.** Kod ispitivanja djece u kaznenom postupku, suci i ostali dionici nisu dovoljno educirani za provođenje forenzičkog intervjua djeteta. Također, još uvijek postoje prostori za ispitivanje djece koji nisu prikladni specifičnostima dječjeg razvoja, a vrlo su česte i situacije u kojima djeca u sud ulaze na ista vrata kao i osuđenici i okrivljenici koji su vezani liscama.
- 157.** Zbog nedostatka socijalnih pedagoga, psihologa i socijalnih radnika koji bi radili samo s djecom i mladima u socijalnoj skrbi, zabilježeni su slučajevi neprikladnih izvršavanja sankcija nad djecom i mladima koji nisu u dovoljnoj mjeri individualizirani i prilagođeni svakom djetetu. Neprikladno izvršenje izvanzavodskih sankcija za posljedicu može imati smještaj djece u ustanove što otežava njihovu socijalizaciju i kasniju integraciju u društvo.
- 158.** Iako su kapaciteti i uvjeti odgojnog zavoda Turropolje poboljšani u odnosu na prethodne godine, i dalje nema dovoljno educiranih odgajatelja, psihologa i psihijataru za rad s djecom. Dodatno, djeca nisu u malim skupinama, a zavod je smješten u izolaciji od bilo kojeg mjesta. Takve okolnosti dovode do potpunog izostanka odgojnog i rehabilitacijskog rada, zbog čega su djeca izolirana i po otpuštanju iz zavoda najčešće nastavljaju s činjenjem kaznenih djela.

Prava osoba s invaliditetom

40. Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine (NN 42/17)

- 159.** U Hrvatskoj postoji veliki broj propisa kojima se reguliraju prava osoba s invaliditetom u različitim područjima, što često rezultira time da se ista problematika različito adresira u različitim propisima. Stoga je glavna prepreka ostvarivanju prava osoba s invaliditetom nedovoljna informiranost i otežana preglednost propisa kojima su regulirana njihova prava. Dodatno, postoji premalo istraživanja i ispitivanja stanja potreba osoba s invaliditetom koja bi bila korisna podloga za sustavno planiranje državnih mjera i učinkovitu alokaciju proračunskih sredstava.
- 160.** Teškoće u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom karakterizira neprilagođeno okruženje i vrlo niska razina svijesti o potrebi stvaranja inkluzivnog okruženja za sve građane, neovisno o njihovim mogućnostima. Kultura uvažavanja osoba s invaliditetom kao punopravnih članova zajednice također je vrlo upitna. Iako je vidljiv određen napredak, on još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini te postoji konstantna potreba ukazivanja na potrebu mijenjanja i adaptacije zajednice.
- 161.** Ni u 2017. godini nije adresirano ni zakonski uređeno pitanje inkluzivnog dodatka koji bi se svim osobama s invaliditetom priznao kao novčana potpora, neovisno o visini dohotka, a radi stvaranja uvjeta za izjednačavanje mogućnosti za njihovo uključivanje u svakodnevni život.
- 162.** Iako je 2017. godine usvojena Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom⁴⁰ u kojoj se prvi put eksplicitno navode mjere usmjerene na zaštitu osoba s autizmom kao posebne kategorije, i dalje nedostaje velik broj usluga za osobe

s autizmom poput kvalitetne dijagnostike, rane intervencije, adekvatnih mjera podrške u predškolskoj i post obrazovnoj fazi života. Također, velik problem predstavlja i nejednaka regionalna dostupnosti usluga.

41. Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 151/05)

163. Jedinstveno tijelo za vještačenje za ratne i civilne invalide ustanovljeno je prije četiri godine, ali i u 2017. godini zabilježeni su problemi u praksi i funkcioniranju ovog tijela, poput velikog broja naslijeđenih i nagomilanih predmeta, neujednačenog vještačenja i nedovoljne stručnosti članova za pojedine aspekte procjene.
164. Sustav je nedjelotvoran u sprečavanju institucionalizacije u slučajevima kada osobe imaju osigurane vlastite stambene uvjete za život, ali bivaju institucionalizirane zbog nedovoljno razvijenih službi podrške koje im ne mogu pružiti svu potrebnu asistenciju.
165. Većina poslodavaca zapošljavanje osoba s invaliditetom promatraju kao humanitarnu pomoć i često im nude poslove na javnim radovima koji traju do šest mjeseci. Takva privremena rješenja ne pridonose povećanju zapošljivosti osoba invaliditetom.

Infrastrukturne prepreke

166. Unatoč Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti⁴¹, kretanje osoba s invaliditetom znatno je ograničeno postojanjem mnogih fizičkih barijera. Poseban problem je transport, neprilagođenost vozila u javnom prijevozu. Uz Zagreb tek pokoji veći grad u Hrvatskoj ima dio prilagođenih vozila, dok prilagodbe u međugradskom prijevozu uopće ne postoje.
167. Poražavajući je podatak iz istraživanja Pravo-braniteljice za osobe s invaliditetom koji pokazuje da je od 350 anketiranih ustanova samo osam centara za socijalnu skrb i devet ureda zavoda za zdravstveno osiguranje ima odgo-

varajuće arhitektonske uvjete koji omogućuju punu pristupačnost osobama s invaliditetom⁴². Osim toga, zaposleni u državnim i lokalnim institucijama nisu upoznati sa specifičnim problemima osoba s invaliditetom zbog čega također nailaze i na brojne administrativne prepreke prilikom ostvarivanja svojih prava.

42. Izvješće o radu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2016., <http://posi.hr/joomdocs/Izvjescje-o-radu-pravobraniteljice-za-osobe-s-invaliditetom-za-2016.pdf>

Pristup uslugama

- 168.** U 2017. primjetan je zastoj u unapređivanju kvalitete pružanja socijalnih usluga. Brojne usluge prenesene su na organizacije civilnog društva koje zagovaraju prava osoba s invaliditetom. Budući da se navedene organizacije civilnog društva financiraju projektno, iste nemaju dostatna i stabilna financijska sredstava za pružanje usluga poput osobne asistencije, videćeg pratitelja ili tumača znakovnog jezika.
- 169.** Zbog velikih regionalnih razlika u pristupačnosti usluga osobama s invaliditetom koje su dostupne samo u velikim gradovima, u manjim je sredinama osobama s invaliditetom sudjelovanje u svakodnevnim aktivnostima izrazito otežano.
- 170.** Ni u 2017. godini nisu uočeni nikakvi pomaci u kadrovskoj i fizičkoj prilagodbi institucija s ciljem postizanja uvjeta za jednak pristup osobama s invaliditetom svim vrstama obrazovanja. Studenti s invaliditetom podzastupljeni su u visokom obrazovanju te su izrazito nezadovoljni vrstama potpore koja im je raspoloživa tijekom studija.
- 171.** Osobama s invaliditetom uvelike je otežan pristup zdravstvenim i socijalnim uslugama zbog nedostatka financijskih sredstava za osposobljavanje timova po pitanju prilagodbe i postupanja prema osobama s invaliditetom i generalno nedovoljnog stupnja edukacije zdravstvenih djelatnika za rad s osobama s invaliditetom.

172. Mogućnosti rehabilitacije osoba s invaliditetom u toplicama sve se više sužavaju i ukidaju što je kontradiktorno njihovim potrebama za kontinuiranom rehabilitacijom. Dodatno, u bolnicama ne postoji dovoljan broj kreveta i pomagala za osobe s invaliditetom poput ortopedskih i tehničkih pomagala.

43. Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (NN 82/15)

Prava osoba sa senzornim oštećenjima

173. Ni u 2017. godini nije adekvatno riješen problem kontinuiranog pružanja specifičnih i kvalitetnih usluga poput pratitelja za slijepe i slabovidne te intervenora i prevoditelja za gluhoslijepih osobe čije se usluge i dalje projektno financiraju. Dodatno, premda postoji određeni broj emisija koje su titlovene te tako prilagođene gluhim i gluhoslijepim osobama, kao i vijesti ili emisija koje se prevode na hrvatski znakovni jezik, zabrinjava kvaliteta tih prevoditelja.

174. Postojeće mjere osiguravanja prevoditelja gluhoslijepim osobama u vrtićima i školama u potpunosti su neadekvatne, kao i mjere vezane uz financiranje, kvalitetu i superviziju edukacije budućih prevoditelja. Ni jedno nadležno ministarstvo dosad nije ponudilo odgovarajući program obrazovanja koji odgovara zajednici gluhih i gluhoslijepih osoba.

175. Unatoč što je još 2015. godine donesen Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku⁴³, ni u 2017. godini nije riješen problem neusklađenosti normativa, financiranja i edukacije prevoditelja na nacionalnoj razini. Posljedično, ne postoji dovoljan broj educiranih prevoditelja gluhim, nagluhim i gluhoslijepim osobama, kao ni službeni verificirani program njihove edukacije. Edukacije koje se provode financirane su na lokalnoj razini i njihovi programi nisu međusobno usklađeni na razini države.

176. Gluhe, nagluhe, slijepe i gluhoslijepih osobe iznimno teško dolaze do zaposlenja, a velika je većina gluhoslijepih osoba u invalid-

skoj mirovini. S obzirom na to da roditelji djece sa senzornim oštećenjima znaju da će se njihova djeca jednog dana vrlo teško zaposliti, javlja se zabrinjavajuća tendencija ispisivanja djece iz škola kako bi ostvarili pravo na dodatak za njegu i pomoć.

- 177.** Po pitanju sudjelovanja u političkom i javnom životu za Hrvatsku je specifična situacija da kada gluha, nagluha ili gluhoslijepa osoba u sklopu obnašanja određene funkcije ide na službeni put u inozemstvo država ne pokriva troškove puta za prevoditelje, dok je takva praksa prisutna u drugim europskim zemljama.

Žene s invaliditetom

- 178.** U velikom broju ginekoloških ambulanata u Hrvatskoj još uvijek ne postoje ginekološki stolovi koji se mogu prilagoditi ženama s invaliditetom, a zbog arhitektonskih barijera često su im nedostupni mamografija i ultrazvuk dojki, ali i sanitarni čvorovi u rodilištima i ginekološkim ambulantama.
- 179.** Žene s invaliditetom u reproduktivnoj dobi teško dolaze do potrebnih informacija jer ne postoje edukativni materijali prilagođeni ženama sa senzornim oštećenjima. Također su im nedostupne edukacije i grupe podrške koje se provode u domovima zdravlja i bolnicama za trudnice ili dojilje, kako zbog arhitektonskih, tako i zbog komunikacijskih barijera.
- 180.** Zdravstveni radnici nisu dovoljno educirani o tome kako pojedini invaliditet utječe na trudnoću, porod, majčinstvo i obrnuto te nisu senzibilizirani za potrebe osoba s invaliditetom, a posebno žena s invaliditetom u reproduktivnoj dobi.

Prava LGBTIQ osoba

44. Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi, s Konačnim prijedlogom zakona, P.Z.240, prosinac 2017., <http://edoc.sabor.hr/Views/AktView.aspx?type=HTML&id=2022291>

- 181.** I u 2017. godini određene klerikalne i ultrakonzervativne društvene organizacije i političke stranke nastavile su diskurs demoniziranja LGBTIQ osoba plasiranjem dezinformacija o rodu, spolu i seksualnoj orijentaciji u kontekstu ratifikacije Istanbulske konvencije, stvarajući tako za njih uznemirujuću i ponižavajuću društvenu atmosferu.
- 182.** Nastavljeno je s politikom isključivanja LGBTIQ osoba iz zakonodavnih i *policy* inicijativa. Tako je u prijedlogu novog Obiteljskog zakona obitelj bila usko definirana kao zajednica majke, oca i djeteta što isključuje ne samo istospolne parove, već i samohrane roditelje i parove bez djece. Također, inicijalni prijedlog Zakona o socijalnoj skrbi⁴⁴ formalnim i neformalnim životnim partnerima nije priznavao status njegovatelja. Nakon pritiska javnosti, navedene inicijative su izmijenjene ili povučene.
- 183.** Unutar odgojno-obrazovnog sustava izražen je problem uznemiravanja i vršnjačkog nasilja nad LGBTIQ učenicima zbog njihove seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta. Problematično je što nastavno i odgojno osoblje nije dovoljno educirano i senzibilizirano o pitanjima seksualnosti, rodnog identiteta i *outanja* i ne mogu na adekvatan način adresirati probleme s kojima se učenici suočavaju.
- 184.** Osim neadekvatnog sustava podrške i straha od homofobne, transfobne i bifobne reakcije nastavnika, malom broju prijava vršnjačkog nasilja nad LGBTIQ učenicima pridonosi i nespremnost učenika da otvoreno iznesu razloge nasilja. Naime, kada bi nastavnicima iznijeli razloge zbog kojih su zlostavljani postoji mogućnost da bi nastavnici o tome informirali njihove roditelje i druge osobe te bi ih time zapravo prisilno outali.

- 185.** Posebno ranjivu skupinu čine LGBTIQ mladi koji nakon *outanja* bivaju izbačeni iz obiteljskog doma i postaju *de facto* beskućnicima. U ovom kontekstu, velikim se pokazao problem pronalaska smještaja takvim osobama zbog ograničenog broja skloništa u Hrvatskoj.
- 186.** Postojeća procedura promjene spola⁴⁵ nije temeljena na principu samoodređenja osobe, već se isključivo temelji na medicinskoj patologizaciji čime se krši tjelesna autonomija i ljudsko dostojanstvo transrodnih osoba. Kako bi ostvarile zakonsko priznanje roda, transrodne osobe moraju ishoditi dijagnozu poremećaja rodnog identiteta. Takvi postupci traju mnogo dulje od propisanog roka od mjesec dana te nije uspostavljena mogućnost žalbe na odluku Nacionalnog zdravstvenog vijeća.
- 187.** Zahvat prilagodbe spola i dalje se smatra estetskim zahvatom te troškovi takva medicinskog zahvata nisu pokriveni zdravstvenim osiguranjem pa medicinski aspekti tranzicije moraju biti pokriveni o vlastitom trošku.
- 188.** Iako prema praksi ESLJP-a životni partneri moraju imati istu razinu prava kao i osobe u izvanbračnoj zajednici, pristup posvajanju djece za istospolne parove koji su sklopili životno partnerstvo je *de facto* onemogućeno. Time ih se diskriminira u odnosu na parove u usporednoj situaciji, odnosno partnere u izvanbračnoj zajednici koji imaju tu mogućnost sukladno odredbama Obiteljskog zakona⁴⁶.
- 189.** Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji⁴⁷ propisuje kako pravo na taj postupak imaju samo parovi kojima je dijagnosticirana neplodnost. Time su izravno diskriminirani lezbijski parovi koji se uslijed takve odredbe nerijetko odlučuju na inseminaciju u vlastitom aranžmanu ili na skupe tretmane u inozemstvu.
- 190.** Efikasno korištenje prava iz Zakona o životnom partnerstvu⁴⁸ osoba istog spola znatno
45. Pravilnik o načinu prikupljanja medicinske dokumentacije te utvrđivanju uvjeta i pretpostavki za promjenu spola ili o životu u drugom rodnom identitetu (NN 132/2014)
46. Obiteljski zakon (NN 103/15)
47. Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji (NN 86/12)
48. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/14)

onemogućuje i usporava visoka razina nepoznavanje propisa i neupućenost djelatnika tijela javne vlasti, prije svega centara za socijalnu skrb. Dodatan je problem i nepostojanje stručnih edukacija i usavršavanja za službenike.

49. Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. – 2020.), <http://www.mdomsp.hr/user/docsimages/arhiva/files/76643/Strategija-siroma%C5%A1tvo-27032014.pdf>

Prava beskućnika

191. Iako je 2014. donesena Strategija⁴⁹ koja prepoznaje beskućnike kao posebno ranjivu skupinu, ni u 2017. nije donesen Akcijski plan koji bi konkretizirao aktivnosti za unapređenje sustava socijalne skrbi o beskućnicima.
192. Nepostojanje jedinstvenog protokola o postupanju s beskućnicima za centre za socijalnu skrb i preostale aktere uključene u rad s tom ranjivom skupinom uvelike otežava njihovo djelovanje jer nisu ustanovljeni standardi kojima bi se podigla dostupnost i kvaliteta usluga njihovih korisnicima.
193. Velikom broju beskućnika onemogućeno je pravo na posjedovanje osobne iskaznice jer ne posjeduju potvrdu o prijavljenom prebivalištu čime im je onemogućeno pravo na ostvarivanje drugih prava poput prava na glasanje i slobodu kretanja, kao i pravo na rad. Za takav su propust odgovorni centri za socijalnu skrb koji su nadležni za izdavanje potvrda o prebivalištu osobama koje nemaju mjesto i adresu stanovanja, kao ni sredstva kojima bi mogla ostvariti smještaj.
194. Neposjedovanje osobne iskaznice nerijetko rezultira novčanim kažnjavanjem. Ovakva praksa dodatno otežava položaj beskućnika i dodatno ih marginalizira.
195. Budući da je prijava prebivališta ili boravišta kriterij za ostvarivanje zdravstvene zaštite,

onim beskućnicima koji to nemaju onemogućen je pristup zdravstvenoj zaštiti. Time se direktno krši njihovo pravo na zdravlje.

- 196.** U Hrvatskoj i dalje nedostaje prihvatilišta, kao i smještajnih kapaciteta unutar onih postojećih. Također, još uvijek ne postoji jedinstveni registar beskućnika pa se i dalje ne zna točan broj osoba koje su bez ikakva smještaja, što dodatno pridonosi trenutnom stanju njihove nevidljivosti u sustavu, ali i društvu.

Prava izbjeglica

- 197.** Hrvatska nema migracijsku politiku od 2015. godine kada je prestala važiti Migracijska politika za razdoblje 2013. – 2015. godine⁵⁰.
- 198.** Akcijski plan za integraciju⁵¹ donesen je sa zakašnjenjem od dvije godine, s obzirom na to da je prethodni prestao važiti krajem 2015. godine. Osim što je donesen sa zakašnjenjem, Akcijski plan više ne prepoznaje tražitelje međunarodne zaštite kao posebnu ranjivu skupinu što je velik propust.

Pristup pravu na međunarodnu zaštitu

- 199.** Hrvatska provodi restriktivnu politiku odobravanja azila, na što ukazuju posljednji statistički podaci MUP-a⁵² za 2017. godinu. Broj osoba koje su u Hrvatskoj zatražile neki oblik međunarodne zaštite iznosio je 1887, a odobreno je samo 183 zahtjeva. Navedene brojke upućuju da se u prosjeku tek svaki deseti zahtjev riješi pozitivno.
- 200.** Zabilježene su neregularnosti u postupku odobravanja azila posebno prilikom procedure provjere vjerodostojnosti tražitelja azila. U praksi su metode provjere vjerodostojnosti

50. Migracijska politika Republike Hrvatske za razdoblje 2013. – 2015. godine (NN 27/2013)

51. Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017-2019.pdf>

52. Statistički pokazatelji osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj zaključno do 31.12.2017., <https://www.mup.hr/public/documents/Statistika/Statisti%C4%8Dki%20pokazatelji%20osoba%20kojima%20je%20odobrena%20me%C4%91unardna%20za%C5%A1tita%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20zaklju%C4%8Dno%20do%2031.12.2017..pdf>

iskaza često površne i selektivne pri čemu se koriste nepouzdana izvori provjere podataka.

201. Tražitelji azila čiji su zahtjevi riješeni negativno u prvom stupnju postupka u velikom su broju označene kao sigurnosne prijetnje. SOA izrađuje i dostavlja MUP-u mišljenje o tome postoji li kod neke osobe 'sigurnosna prepreka'. Međutim, takvo mišljenje nije popraćeno obrazloženjem što onemogućuje tražitelje azila i njihove odvjetnike da opovrgnu te zaključke u prvostupanjskom, a kasnije i u žalbenom postupku, čime im se ugrožava pravo na pravično suđenje.

202. Najveći dio negativno riješenih zahtjeva odnosi se na tražitelje iz Afganistana, u čijim rješenjima je navedeno kako im je međunarodna zaštita odbijena jer se zemlja njihova porijekla smatra sigurnom zemljom. To je u izravnom proturječju s izvještajima o stanju ljudskih prava u Afganistanu, koje su objavile broje ugledne međunarodne organizacije posvećene zaštiti ljudskih prava⁵³, o pogibelji civila, ekstremističkim napadima, oružanim sukobima i ostalim sigurnosnim prijetnjama.

203. Postoje značajni propusti u osiguravanju adekvatnog prevođenja u postupku odobravanja međunarodne zaštite. Ne postoje prevoditelji za sve specifične jezike i dijalekte kojima govore tražitelji azila, prevoditelji njihove iskaze nerijetko parafraziraju i ne prevode dovoljno precizno te nisu senzibilizirani za posebnosti kulturoloških i rodno osjetljivih konteksta zemalja iz kojih dolaze tražitelji azila. Navedeno može imati izravne posljedice na ishod podnesenog zahtjeva za međunarodnom zaštitom.

Pristup teritoriju Hrvatske i ilegalna protjerivanja

204. Ilegalna protjerivanja izbjeglica s teritorija Hrvatske, pa čak i nakon što su izrazili namjeru da zatraže azil, pokazala su se kao učestala

53. Amnesty International: *Afghanistan: Forced Back To Danger: Asylum-Seekers Returned From Europe To Afghanistan* (2017), <https://www.amnesty.org/en/documents/asa11/6866/2017/en/>; Human Rights Watch: *World Report 2018 (events of 2017)*, https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/201801world_report_web.pdf

praksa na granicama Hrvatske i susjednih zemalja, ali i u dubini teritorija. Iz Hrvatske su u Srbiju tijekom prošle godine ilegalno protjerane 3242⁵⁴ osobe čime je Hrvatska postala zemlja s najvišom stopom protjerivanja u regiji⁵⁵. Time su narušene odredbe međunarodnog i nacionalnog zakonodavstva prema kojoj se osobi koja izrazi namjeru za azilom treba omogućiti provedba postupka za utvrđivanje osnovanosti njenog zahtjeva, neovisno o načinu na koji je osoba ušla u zemlju. Također, Zakon⁵⁶ propisuje da osoba namjeru za azilom može izraziti na granici, u bilo kojoj policijskoj postaji na području Hrvatske ili u prihvatnom centru, no ne propisuje mjesta na kojima međunarodnu zaštitu nije moguće zatražiti.

54. UNHCR Snapshot, prosinac 2017., <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/61524>

55. Izvještaj o nezakonitim i nasilnim protjerivanjima izbjeglica iz Republike Hrvatske, https://www.cms.hr/system/article_document/doc/501/IZVJE_TAJ_O_NEZAKONITIM_I_NASILNIM_PROTJERIVANJIMA_IZBJEGLICA_IZ_REPUBLIKE_HRVATSKE.pdf

56. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17)

- 205.** Na granicama su također zabilježeni slučajevi nasilnog i neprofesionalnog postupanja policije prema osobama koje su zatekli u ilegalnom prelasku. Organizacije civilnog društva opetovano su upozoravale na te probleme i medijski ih eksponirale, a uputile su i dvije pritužbe internoj kontroli MUP-a za nezakonito protjerivanje izbjeglica i nasilno postupanje, kao i kaznenu prijavu Državnom odvjetništvu.

Proces i aspekti integracije u društvo

- 206.** Period čekanja rješenja zahtjeva za međunarodnom zaštitom izuzetno je dug, obilježen neadekvatnim životnim uvjetima i nepoticajnom okolinom koja negativno utječe na osobni razvoj i ljudsko dostojanstvo tražitelja azila te onemogućuje njihovu integraciju u društvo.
- 207.** Tražitelji međunarodne zaštite u Zagrebu smješteni su u nekadašnji hotel Porin čiji uvjeti i infrastruktura nisu sasvim adekvatni za život, posebice za obitelji s djecom i druge ranjive skupine. U prihvatilištu Porin česti su nestanci struje, vode i grijanja. Pristup higijenskim i sanitarnim potrebštinama je ograničen. Tri obroka dnevno jednolični su i često sadrže konzerviranu hranu.

Osim toga, prihvatilište u Zagrebu udaljeno je od gradskog središta što izolira tražitelje i otežava njihovu integraciju u zajednicu.

- 208.** Tijekom čekanja na rješenje zahtjeva, tražitelji međunarodne zaštite mjesečno imaju pravo na novčanu naknadu od 100 kuna, što je nedostatno za pokrivanje troškova nužnih životnih potreba koji im u prihvatilištu nisu zadovoljene.
- 209.** Maloljetni tražitelji azila bez pratnje smješteni su u domove za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili domove za djecu s problemima u ponašanju. Smještanje u takve institucije u izravnoj je suprotnosti načelu najboljeg interesa djeteta, a zaposleno osoblje vrlo često nedovoljno je educirano i osposobljeno za rad s ovakvom ranjivom skupinom.
- 210.** Djeca azilanata imaju pravo upisa u dječji vrtić, dok djeca tražitelja azila imaju isključivo pravo na predškolski odgoj koji je obavezan za sve. Iako je na normativnom nivou riječ o pozitivnom pomaku, u praksi postoje značajni problemi. Na upise se čeka jako dugo, između ostalog i zato što djeca čekaju i da prime potrebna cjepiva. Pritom djeca tražitelja dane provode u prihvatilištima, umjesto u ustanovama ključnim za ranu integraciju i socijalni razvoj djece.
- 211.** Djeca azilanata i tražitelja azila u obrazovnom sustavu suočavaju se s mnogim problemima. Njihovo uključivanje u škole kasni i po nekoliko mjeseci, a pripremna nastava od 70 školskih sati je nedostatna. Zbog nepostojanja standardiziranih mehanizama individualnih provjera znanja i kompetencija djecu se automatizmom uključuje u razred s mnogo mlađom djecom.
- 212.** MZO ne pruža sustavnu podršku nastavnicima, stručnim suradnicima i drugim djelatnicima koji rade s djecom tražitelja azila i azilanata. Ne postoje priručnici za rad s ovom skupinom

djece, kao ni dodatna institucionalna usavršavanja za nastavnike u cilju pružanja kvalitetnijeg obrazovanja, a samim time i integracije.

57. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15,127/17)

213. Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti⁵⁷ azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom dužni su pohađati tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture. U 2017. godini napokon je organiziran tečaj hrvatskog jezika, međutim on je trajao samo jedan semestar jer nije adekvatno zamišljen ni proveden. Time se otežava zaposlenje, osamostaljenje i cjelovita integracija osoba s međunarodnom zaštitom.

58. Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17)

214. Iako su troškovi stanovanja pokriveni financijskim sredstvima iz državnog proračuna, osobe koje su ostvarile međunarodnu zaštitu imaju pravo na socijalnu naknadu koja, primjerice za samce, iznosi 800 kuna mjesečno, dok je za obitelji ona u skladu s visinom socijalne naknade prema Zakonu o socijalnoj skrbi⁵⁸. Taj iznos je nedostatan za pokrivanje svih nužnih troškova života pojedinca, čime je ova ionako ranjiva skupina još dodatno ugrožena i uvelike ovisi o volonterima organizacija civilnog društva.

215. Osobama koje su ostvarile međunarodnu zaštitu omogućen je pristup visokom obrazovanju, međutim u praksi ga je nemoguće ostvariti zbog birokratskih prepreka. Naime, osobe s međunarodnom zaštitom fakultete mogu upisivati ili kao hrvatski državljani ili kao stranci. Ako fakultet upisuju kao stranci, moraju plaćati visoke školarine što većina azilanata naprosto nije u mogućnosti, a ako ga upisuju kao hrvatski državljani moraju ispuniti iste kriterije kao i hrvatski državljani, primjerice polagati državnu maturu. Državnu maturu uglavnom ne mogu položiti jer ne pohađaju tečaj hrvatskog jezika koji se država obvezala provoditi, ali ga ne provodi. Time ih se izravno diskriminira i ugrožava njihovo pravo na obrazovanje.

- 216.** Dodatnu prepreku pristupu visokom obrazovanju osoba s međunarodnom zaštitom predstavlja nepriznavanje njihovih obrazovnih kvalifikacija i nepostojanje usustavljenih mehanizama provjere prethodno stečenih kompetencija.
- 217.** Tražitelji azila nemaju pravo na cjelovitu zdravstvenu skrb, već samo na hitnu medicinsku zaštitu. Zbog navedenog mnogi stanovnici prihvatilišta u Zagrebu oslanjaju se na usluge Médecins du Monde, neprofitne organizacije koja u prihvatilištu Porin djeluje četiri sata dnevno. Iako hvalevrijedan, ovakav je sustav neprikladan jer spomenuta organizacija ne može izdavati uputnice za preglede i lijekove, a zbog njihova projektnog načina financiranja ne mogu biti sigurni da svoje usluge u prihvatilištu mogu pružati dugoročno.
- 218.** Sustav skrbi o mentalnom zdravlju tražitelja međunarodne zaštite nije na zadovoljavajućoj razini. Posebno zabrinjava nedostatak psihološke skrbi i terapije za osobe traumatizirane iskustvom rata, ratnih zločina i ostalih nečovječnih postupanja u zemlji porijekla. Uzimajući u obzir i loše uvjete u prihvatilištu, kao i nepoticajne životne uvjete u kojima su tražitelji zatečeni, postoji realan rizik od produbljivanja psihičkih trauma i još teže integracije u društvo.
- 219.** Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti⁵⁹ azilanti i ranjive skupine stranaca pod supsidijarnom zaštitom imaju pravo na zdravstvenu zaštitu u jednakom opsegu kao i osiguranici obaveznog zdravstvenog osiguranja u Hrvatskoj, ali vrlo često to pravo ne mogu uživati. Brojni zdravstveni radnici odbijaju im pružiti zdravstvenu njegu jer nisu upoznati sa zakonskim propisima koja uređuju prava azilanata na zdravstvenu zaštitu. Dodatan problem predstavlja i uočena pojavnost diskriminatorskih stavova zdravstvenih radnika. Zbog nepoznavanja jezika azilanti im ne mogu

objasniti svoju situaciju i prava te se oslanjaju na volontere koji odlaze s njima liječnicima i informiraju ih o zakonskim propisima.

60. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 47/10, 80/10, 93/11)

- 220.** Tražitelji azila i osobe pod međunarodnom zaštitom suočeni su s visokom stopom nezaposlenosti, diskriminacijom na tržištu rada, nepriznavanjem njihovih stečenih kvalifikacija, nepoznavanjem jezika te otežanim pristupom prekvalifikacijama i dokvalifikacijama. Ne postoje strategije ili mjere kojima bi se olakšalo njihovo zapošljavanje, a ako pronađu posao, uglavnom su to slabije plaćeni poslovi u otežanim uvjetima rada koji nisu u skladu s njihovim kvalifikacijama.

61. Odluka Ustavnog suda RH broj:U-VIIR-4640/2014 od 12. kolovoza 2014. (NN 104/14)

62. Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (NN 51/00 i 56/00)

Prava nacionalnih manjina

- 221.** Iako UZOPNM⁶⁰ regulira široki raspon prava manjina, ona se djelomično ne provode u praksi, posebice u segmentu prava na prednost u zapošljavanju pod jednakim uvjetima pripadnika nacionalnih manjina i uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina.
- 222.** U 2017. godini nije bilo značajnog napretka u primjeni prava pripadnika nacionalnih manjina na prednost pri zapošljavanju u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i upravnim tijelima jedinica samouprave. Zaposlenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima javne vlasti konstantno opada i ne postoji adekvatan mehanizam praćenja ostvarivanja ovog prava.
- 223.** Suprotno odluci Ustavnog suda iz 2014. godine⁶¹, Vlada još uvijek nije u saborsku proceduru uputila izmjene Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina⁶². Time se direktno krši od-

luka Ustavnog suda i *de facto* onemogućuje ostvarivanje prava nacionalnih manjina na službenu i ravnopravnu uporabu njihova jezika i pisma na području Grada Vukovara.

- 224.** Iako je usvajanje općeg Operativnog programa za nacionalne manjine za razdoblje 2017. - 2020⁶³. i posebnih operativnih programa za srpsku, talijansku, mađarsku, albansku, romsku te zajednički za češku i slovačku manjinu načelno ocijenjeno kao pozitivan korak, ostaje nejasan i netransparentan kriterij odabira samo ovih sedam manjina i izostavljanje preostalih petnaest. Naime, posebni operativni programi doneseni su isključivo za one nacionalne manjine iz čijih redova dolaze zastupnici nacionalnih manjina u trenutnom sazivu Hrvatskog sabora, s izuzetkom slovačke manjine za koju je operativni program donesen s češkom, što dovodi u pitanje ravnopravnost položaja svih nacionalnih manjina u Hrvatskoj, odnosno onih manjina koje zbog brojčano manjeg udjela u stanovništvu u Saboru skupno predstavlja predstavnik neke druge manjine.

Romska nacionalna manjina

- 225.** Pripadnici romske nacionalne manjine i dalje se suočavaju s mnogim problemima i izazovima u ostvarivanju ljudskih prava koji su posljedica povijesno utemeljene diskriminacije. U prilog tome govore i podaci istraživanja⁶⁴ koji ukazuju da socijalna distanca prema Romima u hrvatskom društvu iznosi gotovo 50 posto.
- 226.** Diskriminacija prema Romima najviše je izražena pri zapošljavanju te pristupu uslugama. Navedeno istraživanje⁶⁵ također navodi da otprilike četvrtina građana smatra da bi se zapošljavanje Roma u uslužnim djelatnostima negativno odrazilo na priljev klijenata.
- 227.** Posebno je problematično što i dvije godine nakon isteka Akcijskog plana⁶⁶ za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma⁶⁷

63. Operativni programi za nacionalne manjine za razdoblje 2017. – 2020., [https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Zaklju%C4%8Dak%20Vlade%20RH%20i%20OP%20za%20nm%20\(3\).pdf](https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Zaklju%C4%8Dak%20Vlade%20RH%20i%20OP%20za%20nm%20(3).pdf)

64. Pučki pravobranitelj, Centar za mirovne studije: Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije 2016., <http://ombudsman.hr/attachments/article/1147/Istra%C5%BEivanje%20-%20diskriminacija%202016.pdf>

65. *ibid.*

66. Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2015. godine, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/15012016/Akcijski%20plan%20za%20provedbu%20NSUR%20za%20razdoblje%202013-2015.pdf>

67. Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine, <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Nacionalna%20strategija%20za%20ukljucivanje%20Roma%20za%20razdoblje%20od%202013.%20-%202020.pdf>

još uvijek nije donesen novi. Nastavak djelotvornog provođenja Nacionalne strategije u značajnoj je mjeri doveden u pitanje i usvajanjem posebnog operativnog programa za Rome. Iako se operativnim programom predviđa revizija Nacionalne strategije i donošenje novog Akcijskog plana, prioritetna područja sužena su na vrlo mali broj mjera koje se ne poklapaju u potpunosti sa svim područjima djelovanja u kojima je potreban angažman po pitanju poboljšanja položaja romske nacionalne manjine.

68. Europski sud za ljudska prava, Oršuš i drugi protiv Hrvatske (Zahtjev br.15766/03)

- 228.** U slučaju Oršuš protiv Hrvatske⁶⁸, ESLJP presudio je protiv Hrvatske zbog segregacije romske djece u školama, a sedam godina nakon te presude segregacija Roma u obrazovnom sustavu još uvijek predstavlja ozbiljan problem. Broj segregiranih razreda se povećao, a MZO nije usvojilo potrebne akte za propisivanje gornje granice Roma po razredu kojima bi se postigla njihova integracija u obrazovni sustav.
- 229.** U romskim naseljima postoji velik broj nelegaliziranih objekata, a ne postoje učinkoviti državni mehanizmi za njihovo uređenje. Molbe za legaliziranjem rješavaju se sporo, a u međuvremenu niču novi nelegalizirani objekti.

Srpska nacionalna manjina

- 230.** Za srpsku nacionalnu manjinu karakteristični su problemi čiji su uzrok posljedice rata što uključuje ostavštinu rata – neprocesuirane ratne zločine nad srpskim civilima u Hrvatskoj, diskriminaciju tijekom suđenja, nestale osobe, sporost i tajnost procesa ekshumacije posmrtnih ostataka i popratno medijsko prešućivanje, problem povratka izbjeglica, neulaganje u područja posebne državne skrbi, stambeno zbrinjavanje i diskriminaciju prilikom rješavanja zahtjeva te neobnovljenu srušenu kulturnu i vjersku baštinu i nevraćenu svu preseljenu baštinu.

231. Poseban problem u kontekstu provedbe manjinskog obrazovanja je neregistracija škola na području Vukovarsko-srijemske županije koje provode obrazovni program po modelu A, odnosno u potpunosti na manjinskom jeziku zajednice. Zbog manjka političke volje i birokratskih prepreka takve škole još od 90-ih godina nisu registrirane.

69. Preliminarni podaci
Srpskog narodnog vijeća

70. Ibid.

232. U 2017. godini zabilježena su ukupno 393⁶⁹ incidenta protiv građana srpske nacionalnosti. Takvi su događaji u kontinuiranom porastu, a najčešći su slučajevi vrijeđanja i prijetnji upućenih Srbima i srpskim institucijama u Hrvatskoj, javne akcije koje imaju obilježja netrpeljivosti, etnička netrpeljivost i historijski revizionizam u izjavama i postupcima javnih osoba te govor mržnje i etnička netrpeljivost u medijima.

233. Prema podacima iz 2017. postoji još 1505⁷⁰ neriješenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stambenih prava koji se tek trebaju razmotriti, a koji se velikim dijelom odnosi na Srbe povratnike. Problem imaju i mnogi koji su ostvarili pravo na stambeno zbrinjavanje, no još uvijek im nije dodijeljena stambena jedinica.

